

Tanker

ved

Giennemlæsningen

af de hos

Directeur J. F. Schultz i Kiøbenhavn 1797

trykte saa kaldte

Oplysninger og Anmærkninger

over den

ved Trykken publicerede

Islands almindelige Ansøgning

til

Kongen

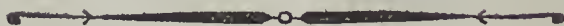
om udvidede Handels-Friheder m. v.

fremsatte

af

S. Thorarensen,

Amtmand i Island.

Kiøbenhavn, 1798.

Paa Gyldendals Forlag.

Den anonymiske Forfatter til disse Anmærkninger, som Side 4. har glort Publicum den Erklæring, at han var ingen Skribent, kunde gierne have skaant sig for at bekiende denne Sandhed, som enhver nogenledes øvet og erfaren Læser vilde desuden af Anmærkningernes hele Inhold, Udtryk og Stiil lettelig have blevet i Stand til at skiønne; ja, endog ikke utydelig kunnet slutte sig til, at Forfatteren maatte være een af de under den forrige octroierede Handel opdragne islandske Kiøbmænd, som ved den for Kongelig Regning sidst førte Handels Ophævelse i Aaret 1788 er af Realisations - Commissionen bleven overdraget et af de islandske Handelssteder. Dette bekræfter da saa meget mere Rimeligheden af det Rygte, som udgiver Kiøbmand Busch i Kiøbenhavn for Autor til disse Anmærkninger, som den Enehandel, han ved Fuldmægtige nu driver paa andre betydelige Handelssteder i Island, nemlig i Isefiords - Kiøbstæd paa Vesterlandet og paa Berefiord paa Østerlandet, kunde give hans individuelle Tænkemaade og Interesse en gyldigere Bevæggrund til at tage sig den ved Trykken udgivne Islands almindelige Ansøgning til Kongen om udvidede Handels - Friheder, saa meget til Hierte, som disse hans Anmærkninger, eller rettere sagt, Sammensyerie af Grovheder, usandfærdige Angivelser, løgnagtige Beskyldninger og skiæve Tanker overalt bære Vidne om.

A 2 Efter

Efter saaledes at kiende Forfatteren, vil man ikke undres over, at Læseren strax i Begyndelsen paa den første halve Side opvartes med en aabenbar Contradictio in adjecto; thi først hedder det, at Mængden*) eller Almuen i Island vidste intet om den almindelige Ansøgning til Kongen; og strax derpaa fortæller Forfatteren: at der paa nogle — thi det er let at slutte, at han ikke har kunnet have Efterretninger fra alle — Handelssteder i sidste Sommer, ved Sammenkomst af Almuen, og en Præst imellem, er af de Handlende selv blevet mærket en besynderlig Glæde over noget Hemmeligt. Og dette hemmeligt er det let at slutte, at Forfatteren vil have forstaaet om Landets Ansøgning, som han dog før siger, at Almuen i Landet ikke har vidst noget af. Alligevel har Forfatteren ikke vidst at skiule for Publicum sin Fortrydelse over den Glæde, han beretter Ansøgningen at have foraarsaget Almuen.

Naar Forfatteren Side 4. ikke havde anseet sig forbunden til at sige den Kongelige Realisations-Commission in pleno en Compliment paa saa mange berømmelige og lærde Mænds Bekostning i Hovedstaden, eller og maaskee tænkt paa en captatio benevolentiæ, kunde

*) Det var ligesaa lidet fornødent, som vel mueligt, at Mængden i Island kunde strax blive vidende om Ansøgningen. Almuens overalt — i det mindste i Nord- og Øster-Amtet — for de Kongel. Embedsmænd yttrede notoriske Besværinger og sørgelige Klager over de i Ansøgningen foredragne Poster kunne, endog før, have giort de paa Almuens Vegne ansøgende Embedsmænd noksom berettigede, ja forbundne til at fremkomme med den Ansøgning, som de paa egne og Almuens Vegne have giort.

kunde han have ladet sig noie med, at nævne blot den lærde og berommelige Professor Eggers's Navn, som ved offentlige Skrifter — og det forend han nogensinde blev et Lem af hoibemeldte Commission — noksom har lagt sine mærkelige og sieldne theoretiske Kundskaber om Island for Dagen, og derved viist, at han uendelig bedre kiender og kan skrive om dette Lands Forfatning og Handel, end nogen af dem, hvis Kundskaber derom allene ere indøste paa nogle enkelte Strandkanter i de islandske Kramboder.

De Sottiser, Forfatteren — til Beviis paa sin tykke Ukyndighed — paa samme Side har nedskrevet om den islandske Republiks Flor og Anseelse i de ældre Tider, forend den i Middelalderen og siden blev svækket og undertrykt, fornemmelig ved den indførte Monopol-Handel; saavelsom de uværdige Bebreidelser, Forfatteren derpaa gior Landets Indbyggere, for at de i de paafølgende Tider ikke have kunnet vedligeholde, og end mindre forbedre og forøge deres Forfædres Indretninger og Glands, kan ikke klæde nogen saa slet, som een af de islandske Kiøbmænd, der selv have saa meget bidraget til denne store Skade for Staten, og som derhos saa meget have dette Land at takke for deres Lykke, Midler og Levebrod. Sandelig, dette rober en meget lavere og uædlere Tænkemaade, end den, Forfatteren Pag. 37 har fundet for godt at characterisere saaledes, fordi den efter enhver Sandhedselskers Fremgangsmaade var for ædel og hoi til at kunne være efter Forfatterens Sind, der under Anonymitetens Kaabe har søgt at sværte og besklikke et heelt Lands Indbyggere.

Siden Forfatteren strax paa den 2den Side i hans saa kaldte Anmærkninger har søgt at sætte sig i Publici Credit, ved selv at berømme sig for sine locale Kundskaber — dem besidder enhver islandsk Bonde dog i en langt høiere Grad — ved Erfaring der i Landet endeel Aar (her vilde Læseren mærke, at denne Erfaring dog ikke strækker sig til de Aar, som nærværende Handels Periode har vedvaret i); saa havde det været at ønske, at den erfarne Forfatter vilde have oplyst Verden om: hvilke Bestræbelser og Daad kunde være tilstrækkelige til at holde Velmagt og Virksomhed vedlige i et Land, som i nogle hundrede Aar har været undertrykt og forkuet ved en høist bunden og monopoliserende baade uden- og indenlands Handel? Eller, hvorledes Øvrigheden i dette Land skulde kunne blive i Stand til at giøre Underværk til dets Opreisning og Flor? Vare dog ikke Indbyggerne i selve Danmark ligesaa sparsommelige og flittige under de Hanseatiske Stæders Forbund, som efter at det til, sidst ophørte? Og hvilke Fordele, hvilken Ære indlagde Danmarks Handel sig imidlertid? Hvad skulle vel Danmark og Norge, og disse Rigers Handel nu have været, ifald det ommelte Forbund til nærværende Tid havde vedvaret, og vedblevet at virke i sin fulde Styrke?

Naar Forfatteren Pag. 5. beskylder alle de indfødte Øvrigheds-personer i Island for at have forsømt deres Pligter i at holde over Efterlevelsen af de adskillige — mangfoldige kunne de vel ikke endnu kaldes — viise og gode Anordninger, som Landet Tid efter

anden

anden ere givne til Landvæsenets Opkomst og deraf flydende Velstand; saa har han ikke allene glemt, at han i dette Tilfælde var aldeles incompetent og uberettiget til at opkaste sig til Dommer over Landets Øvrighedspersoner (af hvilke ellers det bedste i de ommeldte Anordninger skyldes just nogle af de indfødte Embedsmænds Forslage og Forestillinger selv), samt at han derhos saa meget mindre nogensinde kan blive i Stand til at godtgiøre denne ubeviiste Beskyldnings almindelige Sandhed, som der for det Modsatte findes ustridige offentlige Data baade i det Kongel. Rentekammer og i nogle i de senere Tiders udkomne Skrivter; men Forfatteren har og dertil enten været ukyndig eller og ildetænkende nok, til ikke at ville berøre og erkiende, at endeel af de nyere Tiders offentlige Foranstaltninger til Land-Oeconomiens Forbedring i Island have i adskillige Henseender — som her skulde blive for vidtløftige, og desuden, i Anledning af det, som Forfatterens enten Ukyndighed eller Ondskab har ladet ham skrive, ufornødent at udvikle — medført betydelige Fordele for Landet, som dog skulle have blevet langt større, ifald Landet havde tillige nydt en nogenledes fordeelagtig og taalelig Handel. Forresten synes Forfatteren ikke at have agtet paa, at den ugrundede og ubeviislige Beskyldning, han her i Almindelighed har giort de indfødte Øvrighedspersoner, falder ikke mindre — skiønt ventelig imod Forfatterens Hensigt — de fremmede, eller, rettere sagt, ikke indfødte Øvrighedspersoner til Last, som Landet har havt saavel i de ældre som især i de nyere Tider,

da

da det ikke har behaget Forfatteren at oplyse disse sidstes Fortrin, eller den Virksomhed, de i den ommeldte Henseende have udmærket sig med fremfor de indfødte Embedsmænd, i ellers lige Embeds-Omstændigheder.

Til Forfatterens Ære maae det dog tilstaaes, at han har ladet vedkommende Øvrigheds-personer saavel i de ældre som nyere Tider vederfares den Ret, dem tilkom, naar han Pag. 5. har erindret: "at de til alle Tider *) og under alle Handels-Indretninger have ført Klage over de Handlendes Opførsel i Handelen." Men Forfatteren har dog derhos forglemt, eller og maaskee ikke anseet saa tienligt at berøre, at disse Klager have og ligesaa ofte, som de ere blevne giorte, været fuldkommen vel grundede, hvilket for længst er blevet fuldkommen erkiendt og afbeviist i uinteresserede sagkyndige Mænds trykte Skrivter, som det langt overgaaer Forfatterens Evner og Indsigter at kunne tilbagedrive.

Da Collegierne i de ældre Tider have undertiden enten ikke kraftig nok taget sig af Landets Sag i Henseende til Handelen, eller og de deri ere blevne forhindrede ved Handelsforpagternes Modstræbelser og Indflydelse; saa synes baade det almindelige Bedste og Sagens egen Natur at tale for Nytten af, at dette Slags Klager engang forelægges Publicum og vore

op-

*) Dette bør og maae dog forstaaes allene fra den Tid, da Landet tabte sin naturlige og oprindelige Handelsfrihed, og fornemmelig fra den Tid, da Handelen, enten for det meste, eller og allene, kom og blev bunden til Kiøbenhavn.

oplyste og uinteresserede Medborgere, for, saa meget mueligt, at blive sat i Stand til at undersøge og meddele de grundigste Tanker om Islands Handelsforfatning, da vor viise og milde Regiering nu har hævet de Baand, som saa længe tilforn have hindret denne Sags nyttigste Ventilation ved offentlige Skrivter.

Neppe troer jeg, at det strenge Clima, som Forfatteren Pag. 6. nævner, under hvilket Skaberen har sat Island, eller de af de islandske Kiøbmænd saa lidet skattede og ringe udraabte Herligheder, som Naturens Herre har fundet for godt at tildele dette Land, kunne afgive tilstrækkelig Grund til at nægte det sine naturlige Rettigheder, og de Midler til sin Opkomst, som andre Hans Majestæts Provindser ere forundte, allerhelst da det ommeldte haarde Clima og Landets altfor lidet paaskiønnede Herligheder giøre det desmere trængende til den ansøgte Handelsfrihed, der dog ellers er forundt og finder Sted i de Lande, som ligge under et *ligesaa* haardt Clima, som *Island*. Hvad kan vel have været Aarsag til, at Irlændere, Skotter, Englændere og Danske, og flere Lænders Indbyggere have fordum ikke taget i Betænkning at etablere sig i Island? Hvad andet, end at Landets Handel da ikke endnu var belagt med hine unatnrlige og skadelige Handelsbaand, og at der ingen saadan Undertrykkelse af den naturlige Frihed da fandt Sted.

At Islænderne fremfor de fleste andre Nationer ikke ønske og tragte efter at reise tilbage til Fædrenelandet, naar de see nogen Udveie til at kunne opholde sig, og finde sit Levebrød der, er en ligesaa upaatvivlelig,

som

som derhos en nye Usandhed, som denne Forfatter Pag. 6 har nedskrevet, tvertimod nogle hundrede Aars Erfaring, hvorpaa baade ældre og nyere, og tildeels endnu levende Exempler kunne anføres.

Den Mængde af Handlende, som Forfatteren samme Side angiver at have indstrømmet til Landet i de første Aar af Frihandelen, har man i hele Nord- og Øster-Amtet — som dog indbefatter over ⅘ af Landets Soekyst — aldrig seet det mindste af, naar man undtager et Handels-Huus i Bergen, som begyndte et lidet Handels-Anlæg i Eskefiorden, men dog aldrig drev der nogen ordentlig eller stadig Handel, og ophørte derfor med samme efter nogle faa Aar, maaskee fordi et betydeligt Handels - Anlæg paa dette Sted vilde have kommet til at giøre Kiøbmand Kyhn (der og siden kiøbte det i Eskefiorden opførte Norske Handels-Huus) et betydeligt Afbræk i hans Handel paa Rødefiorden, hvis han ikke havde villet beqvemme sig til at forflytte samme til det i Følge Handelsforordningen af 1787 udnævnte Sted til Kiøbstæds Oprettelse i Eskefiorden, som Hr. Kyhn dog ikke har villet finde for godt at antage dertil. Denne store Mængde af de til Landet indstrømmende Handlende, som Forfatteren giør saa meget og saa almindeligt Ord af, bør da allene forstaaes om et Par tæt ved hinanden liggende Havne paa Sønderlandet. Udfaldet af disse Handlendes Søgning til det berørte Sted paa Sønderlandet have de til Handelsstederne antagne islandske Kiøbmænd, saavelsom nu Forfatteren Pag. 6. og 7, og nok engang Pag. 8. ikke

for-

forsømt at udraabe og forestille i et urigtigt Lys, tilskrivende det saadanne Aarsager, som de selv have fundet tienligst at angive, til fremdeles at forebygge, at der ikke i flere af de islandske Havne skulde, som det her hedder, oftere komme til at indstromme en saadan Mængde af Handlende, for at blive deres Medrivaler, og forøge den til et Lands fordeelagtige Frihandel uundværlige Handels-Concurrence, som under nærværende Handels Epoche endnu aldrig har fundet Sted paa noget Handelssted i Nord- og Øster-Amtet. Ikke desmindre, og skiønt ingen Speculant-Handlere nogensinde kan siges at have besøgt Handelshavnene i dette Amt, vil Forfatteren dog Pag. 9. dysse Vedkommende i Søvn, med en Spaadom om, at det, naar Krigen engang ophører, skal vise sig, at der igien vil komme nye Speculant-Handlere til Island. Men, om nogen saadanne Handlende fra Norge, Holsteen eller andre Steder ville herefter, under nærværende Handelslove og Regler, komme til at besøge Island, skiønt saa alle Krige ophørte, derom skulde man kunne erholde en langt vissere Underretning af dem selv, end af Forfatterens uvisse Gisninger og Spaadomme om deres tilstrækkelige og talrige Besøgelser, som han dog selv nok vil bede imod baade til Isse- og Beresiord. Man har tvertimod, til Landets Harme, hørt det Modsatte efter de omtalte Speculant-Handlere, at de nemlig ansaae Speculant-Handelen ophævet, og aldeles ikke Umagen værd, efter at Kammer-Placaterne om den islandske Handel af 1ste Junii 1792, og 23de April 1793 vare udgivne.

Man

Man behøver allene at conferere disse Placater med Handelsforordningen af 13de Junii 1787, og især den Kongelige Placat om Handelens Frigivelse, af 18de August 1786, for at kunne bedømme de Baand og Indskrænkninger, som Frihandelen derved ere paalagte.

Saa vist som ellers det Kongel. Rentekammer og Realisations = Commißionen formodes at ville indrømme den Sandhed, at Hoisamme lettere kunde blive blendede, og hindrede i at faae den kostbare Sandhed i enhver Begivenhed fuldkommen opdaget, end et heelt Publicum, der gierne er en Argus med hundrede Oine; saa vist kan og det afgive et Exempel paa denne Sandhed, hvor let det faldt de til Handelsstederne i Landet antagne islandske Kiøbmænd ved ugrundede Angivelser og Forestillinger, ikke allene i et Kammerbrev til Amtmændene i Island af 22de September 1791 at udvirke alle Landets Embedsmænd truede med Kongelig Unaade for ulovlige Handels=Foretagender, men og fuldkommen at opnaae deres Hensigter ved Speculant-Handelens Forebyggelse, og Forbud imod flere Havnes Opseiling, samt nye Handels=Anlægs Oprettelse i og paa de i de seenere Tider ikke beseilede Bugter og Næsse, hvorved Speculant-Handlernes Friheder saa meget bleve beklippede, og disse med det samme forjagede, paa det at Kiøbmændene kunde see sig uforstyrrede i det Monopol, de ønskede sig, og under nærværende saa kaldte Frihandel roelig have udøvet i Nord- og Oster-Amtet, ja paa hvis Handelsforelses Selvraadighed, uden alle Baand saavel i Hensigt til Vare-Priser, eller Capitel-Taxt paa Varer,

som

som til Vare-Besigtelser m. m., Island i det mindste, og, saavidt jeg veed, intet poleret Folk, hos hvilket Ret og Billighed i Handel vedbørlig er bleven iagttagen og overholdt, ingensinde har havt et lignende Exempel.

Saa lidet end de islandske Øvrigheds-personer ville eller kunne, i Anledning af Forfatterens Dom Pag. 7, finde fornødent at sammenligne sine Handels-kundskaber med Forfatterens, der ellers ogsaa, i det mindste indtil Aaret 1788, maae have forhvervet sig samme i en islandsk Kramboð, saa paastaae de dog at vide saa meget, at endog den største Vindskibelighed og Flittighed hos Almuen, den mueligste Deeltagelse og Nidkierhed af Øvrigheden, og de stærkeste Opmuntringer af Regenten ere ingenlunde ene i Stand til at kunne bevirke et Lands Opkomst og Flor, uden en fordeelagtig Handels-Indretning, og allermindst under en saa udarmende Handel, som den Island for nærværende Tid har, hvilken det uden sin Ruin umueligt længe vil kunne bære, og derhos i et ikke bedre Land, end Forfatteren og hans Medbrødre have afmalet Island. Handelen maae trække hele Fordeelen til sig, enten denne saa bliver stor eller liden; og naar da denne, som nu, gaaer Aar efter Aar heel og holden ud af Landet, hvorved skal da Landet beriges og forbedres? Danmark og Sielland ligge under et mildere Clima, er uendelig bedre dyrket, og har større Land-Herligheder end Island; men har derfor den Siellandske Bonde hidtil, i Almindelighed, været velhavende? Uden al Tvivl ikke, fordi Herremændene have trukket al Fordelen til sig, hvorved Bonden

har

har tabt al Lyst og Daad til Vindskibelighed, og i dens Sted slaaet sig til Drukkenskab, Uorden, og et Slags fortvivlende Ligegyldighed. Skulde det da være meget at undre, om det saa var gaaet Indbyggerne i Island, og i Særdeleshed Almuen, paa samme Maade, da den i Aarhundrede har maattet sukke under lignende, om ikke endog større Trængsler og Mishandlinger af Handelen? Dersom Islands indfødte Øvrigheds-personer ikke i noget have bidraget til at forebygge eller formindske dette Onde, baade ved at søge at udvirke, at de Handlendes Forhold, samt deres attraaede og begyndte umaadelige Indførsel af den hoist skadelige Brændeviin, og andet Overdaadigheds Kram, bleve satte nogen Grændser, ligesom og ved at opmuntre og formane Almuen til Sparsommelighed, Forsynlighed og Vindskibelighed i deres Huusholdning og Næringer; saa kan det dog langt mindre siges med nogen Sandhed, at den største Deel af Landets Øvrigheds-personer har forsømt sin Embeds-Pligt i at tilholde Almuen at efterleve den Kongel. Forordning om Tungierdesætningen, og andre til Landets Opkomst sigtende Befalinger. Men til at kunne udrette noget meget stort, saasom at forskaffe Landet en fordeelagtig Handel, sætte det i Stand til selv at føre den, eller til at foretage nogen stor og bekostelig Jordforbedring, ved at omskabe nogle i Aarhundrede udyrkede Moradser til frugtbare Enge, og andet deslige, det er noget, som ingen, uden maaskee Forfatteren og hans Lige, kan fordre af dem. Alt, hvad de i slig Henseende kunde giøre, var, at forestille saadant for Regieringen, og derfor er dog nu Forfatteren bleven dem vred. Hvad

Hvad der i Ansøgningen meldes om, at de islandske Kiøbmænd, som i Begyndelsen antoge Handelsstederne, ansaae sig ene berettigede til at drive Handel med Indbyggerne paa ethvert Sted, finder jeg, i Anledning af Forfatterens Side 9, fornødent at erindre, at ikke er saa aldeles ugrundet, som han der haver foregivet; thi, skiønt der saa for de paa Handelsstederne i dette Amt handlende Kiøbmænd enten ikke har været nogen, eller dog kun saare liden Aarsag til Frygt for nogen Handels-Rivaler eller Speculant-Handlere, har man dog ei allene hørt visse af Kiøbmændenes Factorer her paastaae, og søge at indbilde Almuen, at disse Factorers Principaler vare ene berettigede til at drive Handel med Indbyggerne, men der haves desuden og authentiqve Data for de usandfærdige og ugrundede Klager, som Kiøbmændene, strax i de første Aar af denne Frihandels Epoche, begyndte at indgive til Realisations-Commissionen over ulovlig Concurrence og Indgreb af andre i deres Handel med Indbyggerne. I samme Henseende giorde og Kiøbmændene her i Norder-Amtet megen Larm og Ophævelse over den i Landets Ansøgning berørte liden og ubetydelige Prøve eller Begyndelse med at indkiøbe i nogle af bemeldte Amts Sysseler et lidet Partie ulden Garn, endog til det Kongel. militaire Uldmanufacturs Brug *).

Ved

*) Dette oplyser følgende Post af Sal. Conferenceraad Koefoeds Skrivelse til mig af 28de Februarii 1791: "De (siger han) i afvigte Aar hiemkomne Kiøbmænd have

Ved denne Leilighed kan jeg ikke forbigaae, tillige at berøre den paa Husevig handlende Kiøbmand Hansteens Forhold i Aaret 1793, som sigtede til aldeles at forhindre al Speculant-Handel i berørte Aars Foraar paa Husevigs Handelssted, som dog da var aldeles blottet for alle Fødevarer til de trængende Indbyggeres Livs Ophold i Husevigs District, hvis halve Fornødenheder af Nødvendigheds-Varer Kiøbmand Hansteen har i øvrigt aldrig kunnet bestride. Han havde nemlig i Kiøbenhavn erholdet Kundskab om, at Kiøbmand Kyhn havde i det ommeldte Aar bestemt det Skib, som han da expederede til et ham tilhørende Factorie i Øefiords Kiøbstæd, til ogsaa, som Speculant-Handler, at beseile Husevigs Handels-Havn. For da, til de der værende Indbyggeres største Skade, at forebygge, at de ikke, endog i en tilstedeværende Hungersnød og yderste Mangel paa Fødevarer ved Kiøbmand Hansteens Handel, skulde kunne erholde den fornødne Undsætning ved denne Speculant-Handel, beordrede Hansteen sin Factor at opsætte og paastaae af Kyhns Skipper en saa overdreven Leie af det Hansteen tilhørende Landtog og Fortøinings Ringe paa Husevig, som

have fort megen Snakke om det directe for Mannfacturet giorende Indkiøb, som, efter deres Sigende, ganske skal have bedærvet deres Handel i den Artikel, efterdi Deres Velbaarenhed efter min Opgivende paa Mannfacturets Vegne lod betale høiere Priser, end de kunde faae Ulden for, naar Handelen for dem ei derved var bleven bragt i Uorden. Jeg slutter derfor, at denne Howisch, som den, der meest talede herom, har fordret denne saa overdrevne høie Fragt, for at giøre mig keed af at giøre videre directe Indkiøb paa Ulden."

som Skipperen umuelig kunde undvære til sit Skibs Sikkerhed der paa Havnen, at der under en saadan Leie ingen Fordeel kunde ventes ved en foretagende Speculant-Handel, hvisaarsage Skipperen, efterat han i nogle Dage havde ligget paa denne Havn, og betalt den imidlertid fordrede Leie for Brugen af et til hans Fortoining unndgaaelig nodvendigt Toianker med een Flig, der ellers ved denne Brug ikke tog eller kunde tage den mindste Skade, maatte igien, saasnart Vinden tillod det, see sig nodsaget til at forlade Havnen, og indstille sin Speculant-Handel med Indbyggerne. I Anledning af dette Kiobmand Hansteens Forhold blev der siden, især for Folgernes Skyld for andre muelig ankommende Speculant-Handlere, indgivet en Besværing og Forestilling til Rentekammeret, som ved Skrivelse til Amtet af 5te April 1794 behagede at svare derpaa saaledes: "Vel finde vi den Betaling, Kiob"mand Hansteen har fordret af Skipper Koldbye, for "at fortoie sig ved Ringene paa Husevigs Handel, over"dreven og ubillig, men vi see os ikke i Stand til at "foie nogen virksom Foranstaltning desangaaende, el"ler besoiede til at tilholde ham at betale tilbage, "hvad han har hævet for meget, eller at lade ham til'tale derfor." — Skulde alt dette da ikke kunne tiene til at bestyrke den Enehandels-Rettighed, som Kiobmændene have søgt at tilegne og tilvende sig med ethvert Handels-Districts Indbyggere, endskiønt dog ingen af dem, som handle i dette Amt, nogensinde enten har villet eller kunnet til Fuldkommenhed bestride Indbyggernes Fornodenheder, allermindst af Penge,

 hvil-

hvilket er her en af aarlig Erfaring almindelig bekiendt unægtelig Sandhed, som derhos, naar og hvor det skulde være, tilstrækkelig kan blive afbeviist ved offentlige Data og mange tusende Vidners Udsigende, saavelsom med Indbyggernes Contraboger, ja endog med nogle Factorers ihændehavende skriftelige Erklæringer om Pengemangel og Pengenægtelse.

Hvad Forfatteren Pag. 9. anfører om Fyldekalk, Gruus og Mudder i Ansøgningen (og ligeledes det, han ellers vil have forstaaet ved de indcirklede abbrevierede Ord, især da han ikke aabenbar har tordet fremkomme dermed, men skiuler det, ligesom en Tyv sine Tyvekoster) gielder visselig om Forfatteren selv. — Ikke det allermindste i Ansøgningen har han endnu kunnet tilbagedrive, ligesom han ikke heller har været i Stand til at anføre et eneste Exempel paa de mangfoldige Modsigelser, som han — uden formodentlig at kunne bedømme en virkelig Modsigelses væsentlige Egenskaber — dog har tilladt sig at skrive, at Ansøgningen indeholder. Overalt synes det (hvorpaa i det Foregaaende allerede ere anførte Beviis, og flere skulle i det Følgende blive berørte) som at Forfatteren ved hans Anmærkninger allene har foresat sig at opdynge den ene Grovhed og Usandhed paa den anden, for desbedre at overbevise Publicum om, at han i endeel Aar havde tient ved den forrige octrojerede islandske Handel, af hvis Betientere den lærde Borgemester Andersen ellers fordum indhøstede sine Kundskaber om Island, og blev derfor ved sine Efterretninger om dette Land en Calumniant i sin Grav.

Hvad

Hvad Forfatteren sidst paa denne Side og den følgende fortæller om nogle Bønder og gamle Prangere, maae nok være at forstaae om Sønderlandet, siden ingen saadanne findes her i Amtet; men formodes og at være en aabenbar Usandhed om hiint.

Det kan, desværre! ikke nægtes, at nogle af de Handlendes Factorer her i Amtet have adskillige Gange ikke allene tilstaaet, men og tilbudet og næsten paanødt Indbyggerne, som de have kiendt og anseet for fuldkommen vederhæftige til at kunne betale, en løbende Aars Credit, men, vel at mærke, paa lutter Unødvendigheds og Overdaadigheds Kram, samt Brændeviin og Tobak, hvormed de, som oftest, have pleiet at være temmelig vel forsynede, naar man ellers vedbørlig undtager Skagestrands, Husevigs og Vapnefiords Handeler, hvoraf det første, lige siden nærværende Handel begyndte, aldrig, paa meget nær, er blevet tilstrækkelig forsynet med noget Slags Varesort, og allermindst med Nødvendighedsvarer og Penge, men de to sidste have endog nogle Gange ikke været beseilede, eller nogen Tilførsel til samme opkommet fra vedkommende Kiøbmænd. Derimod har Credit paa Føde- og Nødvendighedsvarer her i Amtet saa meget mindre kunnet finde Sted, som Handelsstederne næsten aldrig have været forsynede med saa meget af dette Slags Varer, og især Fødevarer, Tømmer, Bræder, og Jern, som Indbyggerne have forlanget og søgt at faae tilkiøbs mod prompte Betaling i Varer. O hvilken usel Handel! Hiin Credit, som de Handlende have tilstaaet og tilbudet paa Brændeviin

deviin og Overdaadigheds-varer — allene for at faae disse afsatte, og besnakke den eenfoldige Almue til at kiøbe samme, naar denne har forlanget, men Kiøbmanden, eller hans Factor, aldeles nægtet Indbyggerne Penge for deres Varer — veed enhver at allene bidrager til at udarme Almuen, og giøre Landet den største Skade; denne fordærvelige Credit synes derfor, endog ved Love, at burde afskaffes.

Naar Forfatteren Pag. 11. ikke kan indsee, at Vederstyggelighed i Handelen kan indbefatte i sig noget langt andet, end Bedragerie og Falskerie, for hvilke Vedkommende kunde, i Følge Loven, blive straffede, saa giver han derved tilkiende, at han ligesaa lidet forstaaer dette Ords Bemærkelse, som Lov og Ret, og den positive Lovs Natur. Men veed Forfatteren dog ikke, at baade han, og enhver anden, kunde begaae mangehaande Vederstyggeligheder, og dog endnu blive sikker nok for Lovens tugtende Riis. Længe nok kan ogsaa en Handels-Factor og Kiøbmands-karl i Island begaae mange Vederstyggeligheder og Skurkerier i sin Handel med Almuen, uden derfor at kunne blive straffet af Retten og Dommerne, naar denne Factor — hvilket og just er Tilfældet under nærværende monopolartede og tvungne Handel i Nord- og Øster-Amtet — deels ikke kerer sig om, og deels ikke heller finder det fornødent, at beflitte sig paa en god og en retskaffen Handelsmands Opførsel i Handelen, for at faae Søgning, og skaffe sig, samt vedligeholde en god Credit. Maa ikke Hans Majestæt selv, endog i Hovedstaden, aabne sine Brænde- og Korn-

Kornmagaziner til at sætte Grændser for Aager og Kornpugerie, saasnart de Sælgende blive faa, men de Kiøbende mange? Og hvor ulig er dog ikke de Kiøbenhavnske Kiøbmænds Forhold og Opførsel, overhoved, den, som vore Factorer og Kiøbmandskarle her i Landet bruge? En uforddragelig Stoltbed, Studsbed, Stivhed, Utienstagtighed, Benægtelse af Penge, ja endog nogle faa Skillinger, og en almindelig Velvilligheds og Føieligheds Mangel, ikke at nævne smaae Fornærmelser i Maal og Vægt — som kunne være vederstyggelige nok, skiønt det saa ikke hver Gang (thi det kunde da maaskee komme til at skee daglig, ja vel nogle Gange om Dagen) vilde lønne Umagen, at anlægge Sag og Proces derfor — ere ligesaa almindelige hos nogle af vore Handelsforere her, som de ere sieldne hos rette Kiøbmænd, der handle under en ordentlig Handels-Concurrence. Overalt falder det ikke svært at begribe, at en dreven Handels-Factor, under nærværende Handelsforfatning i Island, ikke saa sielden temmelig let kan finde Leilighed til at udøve endog det Slags Forurettelser i hans drivende Handel med Bonden, som vel, i Følge Lovene, kunde fortiene at blive straffet, skiønt den arme Bonde — om han saa end indsaae, at han havde Ret, eller var bleven forurettet — dog heller kunde see sig nødt til taus at fordøie sine Sukke over den ham tilføiede Uret, end at spilde Tid (som han ikke kan miste fra sit Arbeide og sin Næring) samt Bekostninger, der oftest vilde komme til at overgaae hans Kræfter, og ellers tilsidst kunde blive større

end,

end hvad han kunde giøre sig Haab om at vinde ved Rettergang og Proces imod den fornærmende Factor eller Kiøbmandskarl, i et Land, hvor han tillige ofte maatte komme til at giøre en Reise paa nogle, maaskee 10 à 20 Miile frem og tilbage, for at paatale sin Ret, om han saa selv, hvilket dog meget sielden vilde indtreffe, fandt sig i Stand dertil, og hvortil ham, naar han ikke selv var det, dog ikke kunde skaffes eller beskikkes andre end Bonder.

I Henseende til de Beviis, Forfatteren Pag. 11 — 12 beraaber sig paa af Cargaison-Listerne, maae jeg erindre, at foruden det, at den uimodsigelige Erfaring selv, paa hvilken man, desværre! har havt alt for mange og ubehagelige Beviis, haver viist, at hvad Forfatteren paa dette Sted angiver, hører til de hans saa egne Usandheder, saa tør jeg og fuldkommen paastaae, at ikke een Cargaison-Liste, og ikke alle tilhobe for Nord- og Øster-Amtet, naar og hvor de saa af kyndige og upartiske Mænd rigtig blebe undersøgte, skal kunne bevise, hvad Forfatteren her har sagt, at de fleste af de Handelssteder, hvor ikkun eet Etablissement endnu har været, ere blevne godt forsynede med Nodvendigheds-varer, men de skulle tvertimod komme til at vise det Modsatte, og saaledes stadfæste, hvad derom, paa Grund af Erfaring, der veier mere end alle Forfatterens Giøninger og urigtige Angivelser, er blevet andraget i Landets Ansøgning, saavelsom ofte forhen af vedkommende Betiente til det Kongelige Rentekammer. Ikke engang Oefiords Kiøbstæd, som dog er det eneste Sted i Nord- og Øster-Amtet, hvor

der

der bestandig, siden nærværende Handel begyndte, have været tvende Handels-Etablissementer eller Factorier, og som derfor, overhoved, fremfor andre Handelssteder i Amtet, jevnlig har været bedst forsynet med Nodvendighedsvarer, og hvor Handelen tillige, i visse Henseender, har imellem været noget taaleligere end paa de ovrige Handelssteder, kan dog alligevel nogenfinde siges at have været fuldkommen eller tilstrækkelig forsynet med Nodvendighedsvarer, i Forhold til de dertil søgende Indbyggeres Mængde og Trang. Næsten aarlig har derfor i dette saa kaldte Kiobstæd været en stor Mangel paa Tommer og Bræder, af hvilke sidste der, til Indbyggernes største Skade og Uleilighed, ikke heller i indeværende Sommer 1797 er, eller har været eet eneste at bekomme, endskiont al den Udredning, som i Aar ventes til denne Kiobstæd, alle, rede er ankommen dertil. Ligeledes har der ogsaa i bemeldte Kiobstæd jevnlig været Mangel paa Fødevarer, som ikke sielden have været komne paa Heldingen, og udsolgte, allerede hen i Martii og April Maaned, da Indbyggernes Trang til samme dog i Almindelighed er, og har været, og vil blive den største, saa at de, som da have forlanget og behøvet hele og halve Tonder Meel for promte Betaling, have ofte maattet tage til Takke med een Føring eller 10 Pund Meel, som da saaledes er blevet udhøkret i denne Kiobstæd. Penge have der næsten aldrig været at faae, undtagen noget lidet i Slagtertiden, eller i September Maaned om Høsten, og da dog ikke uden med en stærk Affældning i de Varers Priser, som Ind-

Indbyggerne have løst Pengene med. Daglige Exempler have godtgiort, og kunne endnu i denne Time *) godtgiøre, at Handelsførerne i denne Kiøbstæd nægte, og have nægtet Indbyggerne nogle faa Skillinger, endogsaa under 1 Mark, til deres smaae Ydelser og Udgivter, eller for at komme til Liqvidation. Mange af Indbyggernes Contrabøger skal og, naar og hvor det maatte blive undersøgt, kunne bevise, at adskillige Bønder have endog i nogle Aar i Rad ikke erholdt 1 Sk. i Penge hos de Handlende, og de allerfleste ikke over 1 à 2 Rdlr. om Aaret. Overalt er denne for Productionen og Vindskibeligheden saa høist skadelige Pengenægtelse uimodsigelig og notorisk, og forlængst ved indsendte Tingsvidner til Rentekammeret afbeviist **).

Hvad angaaer de Handlendes Kræfter og Formuenhed i denne Kiøbstæd, til at tage imod alle de frembudne islandske Varer, da er det bekiendt nok, at der nogle Gange har været Mangel paa Tønder og Salt, og tildeels ogsaa paa Skibsrum til Slagter- og Fedevarene, hvisaarsage man ogsaa der undertiden, skiønt ikke ofte, har havt Exempler paa, at nogle af Indbyggerne have fra denne Kiøbstæd maattet drive deres til samme drevne Faar og Beeder tilbage, ligesom Kiøbmanden og, naar han havde modtaget og ladet

*) Dette skriver jeg nu den 22de August 1797.

**) Grundede og upartiske Tanker om en saadan Handel kunde Forfatteren, iblandt flere, finde i den store Geheimeraad Stampes Lovcrklæringer 1 Deel. Nr. CXLIX, og især Pag. 628.

ladet nedslagte flere Faar, end de havende Tønder kunde rumme, maatte gribe til det Middel, at lade Kiødet nedsalte i sammenslagne utætte Kasser af Fyrrebræder, i hvilke dette Kiød maatte blive efterliggende, og tage Skade, hvilket formodentlig kun lidet har bidraget til Oefiords Kiøbstæds Lamme- eller Beedekiøds Credit i Handelen. Alt, hvad der i ovenmeldte Henseende er blevet anført om Oefiords Kiøbstæd, hvor Handelen dog, som sagt, har, i nogle Henseender, været taaleligere end ved de andre Handels-Etablissementer i dette Amt, gielder og saa meget mere fuldkommen om disse, som de blot have havt een eneste Rehder og Enevoldshandler, ja om nogle endogsaa i en langt høiere Grad, saasom om Husevig, (hvorfra de længst bortliggende Districters Indbyggere i Axerfiorden og Rupesveiten 3 Aar i Rad, nemlig i Aarene 1789, 1790, og 1791, endskiønt af Kiøbmanden tilsagte og citerede at møde paa en vis Dag med deres Faar ved Handelen, dog ikke desmindre, uden alt Vederlag for deres lidte store Skade, have maattet drive deres Slagterfaar tilbage) ligesom og baade om Skagestrand og Vapnefiord, begge af vedkommende Rehdere ligeledes yderlig forsømte Steder, det første i Særdeleshed siden Aaret 1793, og det sidste, saalænge det Kiøbenhavnske saa kaldte Vapnefiords og Boesands Interessentskab, som disse Handelssteder bleve i Begyndelsen overdragne til, havde at forsyne Vapnefiords Handel, der vel noget mindre er bleven forsømt, siden Kiøbmand Kyhn i Aaret 1794 kom i Besiddelse og blev Eier af dette Handels-Etablisse-

lissement, men hvorved Handelen i Mule-Syssler-ne eller Øster-Amtet, som Hr. Kyhn vidste saaledes næsten allene at bemægtige sig, dog tillige blev i høieste Grad monopolisk og slavisk i Henseende til Indbyggerne. Endogsaa fra det Grosserer Kyhn selv i Begyndelsen overdragne Rodefiords Handelssted ere i Aaret 1794 indkomne Angivelser og Besværinger over Mangel paa Tønder og Salt til at tage imod Slagteriet.

Skiønt saa Ryggtet ikke havde udgivet Hr. Busch som Forfatter af disse Anmærkninger, kunde man dog — af det han Pag. 12. saa gierne vil have, at Publicum, paa hans saare lidet efterretlige Forsikkring, skal troe, om at Eierne af de forsømte og mangelhavende Handelssteder ingenlunde have afværget, eller kunnet modsætte sig, at de af andre bleve opseilede og fourneerede — let slutte sig til, at Forfatteren maatte være speciel bekiendt med disse Kiøbmænds enkelte Handlinger, ja endogsaa have en nøiagtig Underretning om alt, hvad de havde talt og berettet til andre om Island og dets Handel, siden de ikke mindst ved deres falske og urigtige Underretninger og Fortællinger om samme, deels kunde, og deels vides at have afskrækket andre fra, samt udbredt Fordomme og Ulyst hos de Handlende imod at foretage eller indlade sig i nogen Handels-Expeditioner paa Island. Det er imidlertid i det Foregaaende blevet erindret, hvor meget den i Kiøbenhavn etablerede Husevigs Handels Eiers Forhold bidrog i Aaret 1793 til Speculant-Handelen paa dette til samme da saa trængende

og

og for alle Nødvendighedsvarer blottede Handelssted, der og ved det ovenmeldte Forhold maatte for evig nødvendig see sig skilt ved alt Haab om nogen Speculant-Handel, under et paa samme Maade vedvarende Handels-System. Og man kan derhos af et saadant Forhold end videre lettelig skiønne, hvilken Tieneste og Beredvillighed denne Kiøbmand og hans ligesindede Medbrødre ville i andre Tilfælde af større Vigtighed og Betydenhed, end en gammel Ankerflig til at giøre et Landtog fast ved, som derved hverken kunde tage nogen Skade, og Kiøbmanden selv ikke heller paa samme Tid behøvede at lade bruge til sit Skib, have beviist de paa Speculation indløbende Handlere.

Det er foran erindret, at det ikke, saaledes som Forfatteren Pag. 12 meget urigtig søger at indprente, har været en eller anden Vare-Artikel, som nu hos en og nu hos en anden af de Handlende har været opkiøbt og manglet, men de Handlende i Nord- og Øster-Amtet have overhoved havt en fast aarlig uforsvarlig Mangel næsten paa alle de for Indbyggerne nødvendigste Varer, men især paa Tømmer og Fødevarer, ikke at nævne de immer og overalt manglende eller nægtede Penge. Husevigs, Skagestrands, og Vapnefiords Handels Udredninger ere tillige her foroven bemærkede.

Hvad Forfatteren Pag. 13 i sit Sammensnrium (for engang at bruge hans eget Ord, hvor det saa vel passer sig) har foredraget, til at bevise, at de saa ofte fremførte Klager over Pengemangelen ere ugrundede,

kunde muelig lettest forlede Ukyndige, som ikke nøie nok overveiede Forfatterens Beviis, til at troe, at han var kommen vel fra sin Sag i denne Post, som og er den eneste, han i disse Anmærkninger har med et Slags Grunde søgt at godtgiøre. Men naar man nøiere overveier hans Beviis, skal man let finde, at han er kommen ligesaa slet derfra, som fra alt det øvrige, og at det, han anfører imod Klagerne over Pengemangelen, kan just tiene til det bedste Beviis imod ham selv, til a priori at bevise, at disse Klager ere fuldkommen saa grundede, som Erfaringen i Landet har a posteriori viist dem at være.

Lad man end, hvorvel blot paa Forfatterens egen Credit og uden alle Beviis af ham, antage, at den af ham opgivne Sum paa 164,734 Rdlr. er i de anførte 9 Aar rigtig bleven indført og udgiven i Island, saa seer man dog, at den aarlige Penge-Indførsel ikkun udgior 18,303 Rdlr. 74⅔ ß. Og hvo indseer da ikke, hvor utilstrækkelig denne Sum — om den saa end var udgiven til Indbyggerne i Island, hvilket dog haves grundede Aarsager til at tage i Tvivl — er at ansee for, naar den skal deles imellem en Folke-Numer af næsten 50,000 Mennesker, og 6000 Familier, hvis aarlig betalende Udgivter blot for den eneste Artikel: Tienestetyendes Løn, som nu helst forlanges, og ellers rettest og tienligst kunde erlægges i Penge, kunde, i det allerringeste, allene anslaaes til 50,000 Rdlr., foruden alle andre af Böndernes smaae Udgivter og Ydelser, som, i Mangel af Penge, saa ubeleilig og utienlig maa ydes i de saa meget bragede

Han-

Handelsvarer, hvis Priser nu immer ere og maa være uvisse, og for hvilke Vedkommende desuden ikke kunne erholde Penge hos de Handlende? Betragter man nu herhos, at man regner paa, at der under den sidste Kongelige Handel under Taxten af 1776 ere aarlig blevne førte til Landet 20,771 Rdlr., samt at denne Pengesum forestillede, efter de da gieldende Priser, over dobbelt mere af Varer, og følgelig kunde forslaae til to Gange mere, end denne Sum nu kan forestille og forslaae til under nærværende Varepriser i Landet, saa kan enhver a priori lettelig indsee, hvor yderlig stor og trykkende en Pengemangel Landet maa have havt at kæmpe med, ved den ringere Penge-Indforsel aarlig under nuværende Handels Epoche, end under den sidste Kongl. Handel efter Taxten af 1776, under hvilken den endog nu og da indtrufne, og — skiønt ikke nær saa ofte og meget som nu — overklagede Pengemangel dog saa meget blev lettet og afhiulpen, og Penge-Circulationen i Landet befordret, ved det at man under bemeldte Handel kunde trække Penge ved Anviisninger fra det ene Handelssted paa det andet i Landet, som ingenlunde har kunnet finde Sted under nærværende Handel. Ikke at melde om, at enhver da ogsaa kunde, uden Vanskelighed, faae saa mange Varer, han vilde ønske, udbetalte med Penge pr. Anviisning paa den Kongl. Handels-Direction i Kiøbenhavn, hvilket nu saa meget mindre er blevet mueligt, som nogle af vore Handelsførere her i Amtet, især Kiøbmand og Grosserer Kyhns Factorer — som de sige, efter hans udtrykkelige

lige Ordre — deels nægte en saadan Udbetaling i Kiøbenhavn pr. Anviisning, og deels ikke heller have den Credit i Handelen, at man tør antage deres Løvter om Penge i Kiøbenhavn, eller deres Factorers Anviisninger paa deres Principaler, sammesteds, som god eller sikker Betaling. Dog skylder jeg Sandheden det Vidnesbyrd, at jeg, i denne Henseende, udtrykkelig maa undtage Kiøbmand Friderich Lynge, som jeg hverken veed at have nægtet eller forbudet at lade udstæde Anviisninger paa sig i Kiøbenhavn, eller nogensinde at have giort Vanskeligheder i at udbetale samme. Men denne Betalingsmaade kan for Resten kun faa af Indbyggerne, og allermindst Almuen, fore sig til Nytte, og den er for ham det samme, som en reen Pengemangel eller Pengenægtelse.

Efter saaledes at have viist, ikke allene hvor gandske ugrundet det af Forfatteren anførte Beviis er imod Klagerne over Pengemangelen, men og at det, foruden alle de mange Erfarings-Beviis i Landet, kan tvertimod tiene til et fuldkomment Beviis a priori imod ham selv, bliver det aldeles ufornødent, at tale vidtløftig om, at en stor Deel af de efter Forfatterens Anmeldelse indførte Penge (af hvilke dog det meste er opkommet til Sønderlandet) aldeles ikke er brugt eller udgiven i Handelen til Indbyggerne, men gaaer til Kiøbmændenes Handelsbetienteres og Skibsfolkes Løn her i Landet, eller og ved Kiøbmændene selv bringes tilbage til Kiøbenhavn. En ikke ubetydelig Deel af disse Penge er og gaaet ud af Lan-

det

det baade for Indbyggernes Restancer til den forrige Kongelige Handel, og for de bortsolgte forrige Skalholts Bispestols Godser. De islandske Studentere — skiønt disses Antal under denne Handel har tillige, desværre! meget aftaget — trække og nogle Penge til Kiøbenhavn; og hvo kan opgive eller vide alle de Canaler, igiennem hvilke Pengene udgaae af Landet, og hvor meget der udgaaer igiennem hver? Men at der for nærværende Tid hersker den allerstørste og utaaleligste Pengemangel i Landet, som foraarsager en usigelig stor Skade og Uleilighed, og al Stræbsomheds og Vindskibeligheds Undertrykkelse, det er noget, som er alle og enhver, der lever i Landet, fuldkommen bekiendt, og kan desuden tydelig nok sluttes af den, endog efter Forfatterens egen Underretning, aldeles utilstrækkelige Penge-Indførsel til Landet, der ellers ingenlunde kan siges at have fundet Sted her til Amtet fra Norge, Holsteen, Altona og Corsøer, eller af de Speculant-Handlere, som aldrig have kommet hertil; thi endskiønt afgangne Kiøbmand Marcus Lauritzen i Corsøer drev fra Aaret 1788 til 1793 inclusive en stadig Handel ved Factor i Oefiords Kiøbstæd, er det dog her bekiendt nok, og fuldkommen beviisligt af hans ihændehavende egne Breve til mig, at han til sin Handel her aldrig opsendte 1 Sk. i Penge, og at hans Factor allene maatte slaae sig igiennem med, ja endog trække sin egen Løn af de Penge, han fik og indhandlede af Indbyggerne selv, og af hvilke en Deel ogsaa formodentlig er udgaaen af Landet.

Naar

Naar Forfatteren Pag. 14. vil vise sin utidige Vittighed over Islændernes Begierlighed efter Cronier og Rixorter, som Mængden (thi enkelte Taaber kunne ikke giöre nogen almindelig Regel) i det mindste ikke paa Nördlander, ingenlunde bryder sig mere om, end om enhver anden Myntsort eller Banco-Sedler, og allermindst skulde komme til at kiöbe med nogen urimelig og lovstridig Forhøielse, naar den ellers havde at vælge om Betaling enten i Banco-Sedler eller Courant-Mynt; naar Forfatteren derhos Pag. 7. blotter sin uværdige og umenneskelige Glæde over, at een af Landets Börn, som havde appliceret sig til Handelen (hvortil de dog ogsaa, saavel i de ældre som nu i de senere Tider have viist sig fuldkommen, og nogle fortrinlig vel skikkede — selv Kiöbmand Buschs Factor eller Handelsfuldmægtig paa Berefiord er og en indföd Islænder) skulde i afvigte Aar, paa et ellers beklageligt Kiöbenhavnsk, have druknet sig ved Knippels Broe, (hvo kan vide, om ikke formedelst nogen medvirkende Aarsag, eller Chicaner af nogen af de andre islandske Kiöbmænd, som kunde have bidraget til hans Forarmelse, og deraf flydende Fortvivlelse?) saa röber denne Forfatter ikke mindre sin höist uædle og afskyelige Tænkemaade og moralske Characteer, end naar han Pag. 16., til et Medbeviis paa sine ringe Indsigter, fremkommer med den saa ofte optyggede og igien udspyttede Taabeligheds Snak, at Island er Island, fordi det har faaet dette Navn, saavelsom naar han Pag. 28. uden mindste Grund paadigter Islænderne den lögnagtige Beskyldning

(hvil-

hvilken han ellers har udskrevet af Andersen) at de komme Ungviin og Brændeviin paa de Kuttinger, som de bruge til Tran og Blanda, eller suur Melkevalle, blandet med Vand. Med alt dette og meget mere har Forfatteren characteriseret sig selv langt sletere, end den islandske Øvrighed Kiøbmændene, hvilke den fornemmelig beskylder for en udsuende og udarmende Handel, og en ubarmhiertig monopolisk Handelsførelse i Island; en Beskyldning, saa grundet, at de aldrig skal kunne fralægge sig den hos nogen, som nøie og tilstrækkelig nok kiender, eller vil undersøge Islands nærværende Handelsforfatning, især i Nord- og Øster-Amtet. — Naar Forfatteren i øvrigt i sin Forlegenhed Pag. 14., til at besmykke den imod Lovens Bydende saa udtrykkelig stridende Handling af nogle af de islandske Kiøbmænd, at udtælle Rixorter for 27 ß. og Croner for 80 ß., iblant andet anfører: at 76 ß. er den høieste Valeur, man (ɔ: Hr. Busch) veed denne Myntsort at være udregnet til; saa maa jeg, i denne Anledning, tiene Hr. Forfatterens Uvidenhed med den Underretning, at mange af Indbyggernes Contrabøger her i Amtet kan — foruden utallige Vidner — afgive et fuldkomment Beviis for, at nogle Handelsførere have regnet Indbyggerne de ommeldte Croner til Debet med intet mindre end 80 ß. Værdie, og altsaa med omtrent 18 Rdlr. Forhøielse Procent; thi det skulde dog være ilde, om Hr. Forfatteren ikke blev vidende om en den nærværende Handel i dette Amt saa lig og værdig Handel, hvis Priis ogsaa endnu forhøies derved, at adskillige af vore

Handelsforere have desuden paastaaet og betinget sig af Indbyggerne fra 15 til 20 Procent Affældning, eller Afslag, i de for de saaledes forhøiede Croner indkiøbte islandske Varers Priis, saa at der ved denne af Kiøbmændene udtænkte Crone-Handel da er blevet vundet omtrent 34 Procent blot ved Varenes Indkiøb her i Landet, foruden den faldende Avance eller Fordeel ved deres Udsalg i Kiøbenhavn, som paa adskillige af dette Amts Retour-Varer undertiden har giort henved 100 Procent.

Endskiønt grove Usandfærdigheder saa hyppig antræffes hos denne Forfatter, at i deres Antal endog overgaaer Sidetallet i hans Libelle, veed jeg dog ikke, om nogen frækkere og mere aabenbare Usandfærdigheder kan siges at forekomme deri, end de, Forfatteren i Henseende til Slagteriet har fundet for godt at nedskrive Pag. 16, hvor han siger: "Om Slagterie i de sidste Aaringer paa nogle Havne ikke har været taget alt, hvad der er frembuden, saa ligger den første Aarsag dertil udi Amtmand Thorarensens Forbud til Indbyggerne udi en Bekiendtgiørelse til Nord- og Øster-Amter under 30te Julii 1790, hvor han ikke allene har tilholdt, men og befalet Indbyggerne ikke at sælge deres Creaturer til de Handlende under de af ham bestemte Priser, som Indbyggerne holdt nøie over." Her har Forfatteren været ublue nok til offentlig at blotte sin Uredelighed ved at opdigte og angive en ganske anden Indhold af den ved min Embeds-Circulaire til Sysselmændene i Norder-Amtet afladte Bekiendtgiørelse

af

af 30te Julii 1790, end denne Bekiendtgiørelse (der ellers allene gik til de fire Sysseler i Norder-Amtet, da der paa den Tid ikke faldt nogen Leilighed til de tvende Sysseler i Øster-Amtet, og denne Bekiendtgiørelse altsaa ikke kom til at blive kundbar i Kiøbmand Buschs Handels-District) skal findes at indeholde, og hvorom enhver, ved at efterfee og læse Bekiendtgiørelsen selv, som i Bilag Litr. A. følger her bag ved in extenso, letteligen vil kunne overbevises. Forfatteren siger, at jeg i denne Bekiendtgiørelse ikke allene har tilholdt, men endog befalet *) Indbyggerne ikke at sælge deres Creaturer (rettere Beeder) til de Handlende under de af mig bestemte Priser. Dette et nu en aabenbar Usandfærdighed, og saa meget mere fornærmelig, som jeg ikke kunde andet end vide, at en saadan Befaling eller Forbud ikke engang kunde gives eller finde Sted af Hans Majestæt selv. Derimod er jeg det fuldkommen bekiendt, og troede endog at kunne giøre mig Ære af, at have derved, som en redelig Embedsmand, villet efterkomme een af mine allerunderdanigste Embeds-Pligter til det mig allernaadigst betroede Amts Indbyggeres Bedste, at jeg ved denne Bekiendtgiørelse har opmuntret og tilraadt Indbyggerne, ikke at sælge deres Beeder til de Handlende under de af mig anførte Priser, som jeg, naar og hvor det skulde være, kunde saavel af min egen som andre kyndige og erfarne Landsmænds ustridige Erfaring godtgiøre, at Beederne, i den opgivne Alder,

 lette-

*) Over Forfatterens Distinction imellem at tilholde og befale, savnes hans Forklaring.

lettelig kunde udbringes til, i alle gode Faareboigder i Nord- og Øster-Amtet, ved Slagterie i Indbyggernes egen Huusholdning. Det var saa meget mere min Pligt, at forebyggde og erindre Indbyggerne i Amtet om denne Forsynlighed i deres Huusholdning, især under en Handel, der ved utilstrækkelig Providering jevnlig udsatte Amtets Indbyggere for Mangel paa Levnetsmidler, imidlertid at den dog udførte af Landet meget af Amtets bedste Fødevarer, eller dets Beedekiød, og det for Brændeviin og Tobak, og andre Overdaadighedsvarer, som denne Pligt var mig, og alle Øvrighedspersoner i Island, udtrykkelig paadragen saavel ved Hans Majestæts allernaadigste Resolution af 8de April 1782, som Placaten af 19de April 1786 §. 3., hvilke findes i bagstaaende Bilage sub. Litr. B. & C.

Saa vitterlig en Usandfærdighed som det da er, at jeg ved den ommeldte Bekiendtgiørelse har tilholdt og befalet Indbyggerne, ikke at sælge deres Beeder til Kiøbmændene under en pris af mig fastsat Priis, (thi saa yderlig vankundig kan jeg dog ikke formode Forfatteren at være, at han ikke skulde vide, at Raad og Tilskyndelse er noget ganske andet, end Befaling og Forbud) saa aldeles ugrundet er og hans Angivelse om den Virkning, som han siger, at den ommeldte Bekiendtgiørelse har havt, og hvilken endog saa Befalinger og Forbud selv skulle have været utilstrækkelige til at frembringe, saasnart Indbyggerne selv ikke havde kunnet indsee og fundet sig overbeviiste om en for dem deraf flydende Fordeel, hvilken jeg dog,

des-

desværre! ikke har fundet megen Aarsag til at troe, at Mængden af Almuen synderlig har overveiet; i det mindste har Erfaringen — trods Forfatterens Foregivende, der ellers imidlertid har opholdt sig henved 300 Mile fra Island — ikke endnu meget villet bekræfte dette om Mængden, især i Øster-Amtet eller Mule-Syssleierne, hvor Indbyggerne have i Almindelighed været uforstandige nok til at sælge sine bedste Beeder til de Handlende for en ikke høiere Priis, end de, ved selv at slagte deres Beeder hiemme, kunde have udbragt blot for Talg, Uld og Skind, da de saaledes kan ansees at have ganske tabt eller bortskienket Kiødet. Derimod bør det tilstaaes, at adskillige af Bønderne i Nørder-Amtet have i denne Post bedre indseet sin sande Fordeel, og af den Aarsag, baade før og siden, under nærværende Frihandel heller slagtet deres gode Beeder hiemme, end solgt dem til de Handlende, naar disse ikke have villet give nogenledes skadesløse Priser, hvilke de ellers enten sielden eller aldrig have givet for gode Beeder, hvisaarsage Bonden meest slagter disse hiemme, og driver allene de maadeligere til Handelsstederne, da han har bragt i Erfaring, at han der ikke erholder sine bedre Beeder forholdsmæssig betalte, hvorved Kiøbmændene, eller deres Factorer, dog allene skade sig selv, da det bedste Beedekiød saaledes kun lidet kommer i Handelen, saalænge Factorerne eller Handelsførerne ikke synes at indsee, at det vilde være ligesaa fordeelagtigt for deres Principaler at kiøbe de gode fede og talgførende Beeder for en langt høiere Priis, end de slettere for endeel

min-

mindre. Derfor er det og, at alle forstandige Huusholdere i Norder-Amtet, som, trods Forfatteren, ikke saa let kunde blive forlegne med deres Beeder — eller behøve at lade sammes Priser, saaledes som Udengodsets, blot komme an paa en monopolistisk Kiøbmands Discretion — have baade før og siden indseet og erklæret, at de havde langt større Fordeel ved at slagte deres Beeder til deres Huusholdning, end at sælge dem til de Handlende, hvilket de derfor ligesaalidet angive sig hidtil at have giort, som nogensinde at ville giøre, saalænge de Handlende ikke betale de gode Beeder skadesløst, eller omtrent efter de af mig i hiin af de islandske Kiøbmænd saa lidet yndede Bekiendtgiørelse anslaaede Priser, hvilke adskillige Exempler og have beviist at være udkomne, naar en eller anden af Indbyggerne, som ikke har villet sælge sine Beeder levende for det Bud, de Handlende have giort, i dets Sted har været saa fornuftig, heller at slagte dem selv paa Handelsstedet, og sælge baade Kiød og Talg efter Vægt, endskiønt ikkun for den af de Handlende selv budne ringe Priis, og Skindene ligeledes for hvad de have villet skattere dem for.

Latterligt er det ellers, naar Forfatteren angiver, at den ommeldte Bekiendtgiørelse har foraarsaget, at der til nogle Handelssteder vare drevne flere Creaturer, end de Handlende havde ventet og havt Tønder og Salt nok til at kunne modtage, da de fleste af dette Slags Tilfælde just ere indtrufne længe forend hiin Bekiendtgiørelse i Aaret 1790 var til, eller kunde have nogen Virkning her i Norder-Amtet. Saaledes

er det, til Exempel, fuldkommen beviisligt, at de i det foregaaende ommeldte Indbyggere i Axerfiorden og Nupesveiten inden Norder-Syssel havde i 3 Aar i Rad, nemlig 1789, 1790 og 1791, maattet drive deres Beeder tilbage fra Husevigs Handel, fordi denne Handel ikke havde Anstalter eller Leilighed til at kunne modtage eller kiøbe samme.

Til et Medbeviis paa vor Forfatters yderlige Ukyndighed i Islands oeconomiske Forfatning og Landhuusholdning maa jeg ogsaa anføre disse hans Ord Pag 17. "Men naar Tingene faae sin jevne Gang, saa veed de Handlende, hvor meget Slagterie de kan vente, og derefter nok vil forsyne dem med alle dertil udfordrende Reqvisita." Dette er aldeles falsk; denne saa kaldte jevne Gang er, efter Tingenes Natur, ligesaa lidet muelig, som det, paa Grund af samme, ikke kan lade sig tænke, at en i Kiøbenhavn etableret Kiøbmand vil nogensinde kunne blive i Stand til nogle Maaneder forud med Vished at bestemme, hvor meget Slagterie han om Høsten kan vente i Island, da dette meest og fornemmelig beroer paa Hoeavlingens Udfald, der maa afgiøre, hvor mange Creaturer Indbyggerne kunde sætte paa Vinteren, hvilket først med nogen Vished kan forudsees i September Maaned, der da juſt er den Tid, som Slagteriet gaaer for sig, og undertiden kan Hoeavlingens Udfald endnu være noget uvist lige indtil Michelsdags Tider.

Noget besynderligt synes det, naar Forfatteren samme Side beskylder den forrige Kongelige Handel

for at have været Aarsag til, at det islandske Beede-kiød siges at have været kommet i Discredit i Handelen, fordi det undertiden bleb efterliggende her i Landet Winteren over; ligesom og, naar Forfatteren giver saa meget godt Haab om — hvilket Erfaringen i de senere Aar her i Landet dog snarere har svækket, end stadfæstet — at Beede-Priserne her vil komme til at stige, formedelst Affætningens Befordring ved den bedre Behandling, som de islandske Kiøbmænd — der ellers her i Amtet endnu ere de selvsamme, som behandlede Kiødet under den forrige Kongelige Handel — nu skal beflitte sig paa at give det islandske Beedekiød. Det kan vel saa være, at Kiødets Bonitet noget bliver forringet ved at ligge her i Landet Winteren over, skiønt det ogsaa af og til er skeet paa adskillige Handelssteder, især paa Husevig og Oefiord, siden nærværende Handel begyndte, og jeg ellers har hørt Handelsbetienterne her angive, at Kiødet havde derved ikke taget nogen Skade, ligesom det og er begribeligt, at den maatte blive mindre ved at giemmes Winteren over i Island, end i Kiøbenhavn. Men saa maatte man da spørge Forfatteren: hvi nogle af de islandske Kiøbmænd i dette Amt, saasom baade Hr. Kyhn, (der af 8 Etablissementer i Nord- og Øster-Amtet nu handler paa de 4) Hr. Lynge, og flere, da just i de sidste Aaringer have begyndt med at tage Slagterie efter Skibenes Afreise i October Maaned om Hosten, for at lade det indhandlede Kiød ligge her Winteren over? Og hvorfor de paa denne Maade vilde igien saaledes bidrage til det islandske Beedekiøds Discredit, til Skade for

Kiøb-

Kiøbmændenes egen Affætning, som Forfatteren dog roser dem for at have forbedret, skiønt i saa Fald allene til deres egen, men ikke endnu til Indbyggernes Fordeel. Enhver seer saaledes den Modsigelse, som Forfatteren her har fremført, men tænkt, at den danske udenlandske Læser, som ikke kiendte Omstændighederne, ikke skulde oppdage.

Fra 17 til 23 Side har Forfatteren sagt endeel om det saa ofte overklagede islandske Uldengods og dets Priser. Ved samme maa da erindres noget: det er sandt, der gives slet Uld i Island, men det er ligesaa sandt, at den og gives, og kunde skaffes meget god, maaskee ligesaa god, om ikke, iblandt, bedre, end den mechlenborgske og tydske; Ulden kunde og let sorteres. Men saalænge de Handlende ikke betale den gode Uld bedre end den slette (og det have de hidtil ikke giort, til Skade baade for sig selv, Handelen, og Landet) kan de ikke vente uden den slette Uld. Ogsaa kan det ikke nægtes, at en stor Deel af Puls- og Dobbeltbaands-Godset forarbeides og tilvirkes meget maadelig, og tildeels slettere nu, under nærværende Handel, end tilforn, under de forrige; men dette er allene de nu Handlende selv at tilskrive, da de ikke giøre vedbørlig Forskiel paa Priserne, i Forhold til Uldengodsets Bonitet, ja tage ikke sielden saa slette Strømper, der blandes sammen med andre langt bedre, at de reent burde forskydes, og ikke kiøbes eller antages til at gaae i Handelen, hvorved Varene ikke kan andet end komme i Discredit og Mispriis. Saalænge et Par Pulshoser ikke antages for mere end 9 à 10 ß., og nogle

saa

faa høist for 11 à 12 ß., imod de nu saa dyre og opsatte Indførselsvarer, er det ikke at undre, at der gisres slette Pulsstrømper. Til 3 Par Pulsstrømper gaae i det mindste 2 Pund Uld, ifald de skulle blive nogenledes brugbare, og man kunde nævne den Kiøbmands-Factor, som paastaaer, at et Par bør veie 1 Pund, og dog ikke vil antage samme for mere end 12 ß. Et Pund hviid Uld (god eller slet) har i Almindelighed her i Norder-Amtet giældt 9 ß. imod Varer; følgelig koster Ulden til 3 Par Pulsstrømper 18 ß. Til at karde og spinde Ulden til disse Strømper, samt at strikke og valke dem, medgaaer fuldkommen een Uge, eller 6 Arbeidsdage, for en god Tienestepige; hendes Føde og Underholdning om Dagen maae, i det mindste, efter nærværende Priser paa Fødevarer i Island, ansættes til 7 ß.; følgelig udgiøre Bekostningerne paa 3 Par Pulsstrømper 60 ß. Disse betales nu af de Handlende i det allerhøieste med 36 ß., maaskee og ikke høiere end med 30 ß., og altsaa bliver Tabet paa hver 3 Par Pulsstrømper fra 24 til 30 ß. Samme Slags Opmuntringer give de nærværende Handlende Indbyggerne i Island til at forarbeide andre Sorter godt Uldengods. — Det synes ellers at være meget at ønske, at der aldrig blev antaget uden godt og forsvarligt Uldengods i den islandske Handel, og at dette da maatte blive betalt skadesløst. Og hvad er vel Aarsagen til, at de uldene Varer, som Indbyggerne forfærdige til indenlandsk Brug og Handel, saasom baade Vadmel, Traaddug, eller hviidt Multum, og Strømper, forarbeides langt bedre, end

hvad

hvad der bruges til den udenlandske Handel? Hvad andet, end at disse Varer betales bedre af Indbyggerne i Landet, end af de Handlende? Forsynlige Huusholdere forarbeide derfor det Meste og beste af deres Uld til indenlandsk Handel. Skulde ligesaa gode og anseelige Stromper, som de Jydske, tilvirkes i Island, som ellers ikke allene meget let kunde skee, men endog bedre, og derhos dobbelt saa stærke, saa maatte de Handlende i det mindste, efter nærværende Priser paa Fødevarer i Landet, betale Parret med 48 til 60 ß., til hvilken Priis de fine islandske Stromper ligesaa godt kunde svare, som de Jydske til 32 eller 36 ß. Men enten vil eller kan de islandske Kiøbmænd ikke staae ved at betale denne Priis, og da maatte det synes rettest, at de nedlagde sit Handels-Herredømme, og uden Fortrydelse tillode andre at tage Deel med sig i Handelen, som kunde staae ved at betale Landets Varer bedre, kiøbe det, hine ikke kunne eller vide at afsætte, og indføre hertil de Nodvendigheds-varer, saasom Kornvarer og Tømmer, som fra Kiøbenhavn ikke kunde føres og sælges her i Landet, saaledes som Vedkommende paa begge Sider kunde blive tient med. Og hvad skal Kiøbenhavn med alle de Varer, som udbringes fra Island? Kiøbenhavn, som, efter de bedste Danske Skribenteres eget Vidnesbyrd, ikke er i Stand til at bestride sin egen Tilførsel og Handelsfornødenheder? Skulde der ikke ligge den rette og sande Aarsag til, at, saasnart noget usædvanlig meget af en eller anden Vareslort, som Fisk, Pulsstromper, Uldengarn, er kommet fra Island til Kiøbenhavn,

benhavn, har det jevnlig foraarsaget store Vanskelig-heder, og Klager over Tab af de Handlende, som i da strax have holdt op med at indkiøbe en saadan Vare i Island, undtagen allene noget lidet og ubetydeligt, som neppe eller ikke kunde indtræffe, naar flere Steder og Nationer dreve Handel paa Landet. Sligt indtraf og heller aldrig, saavidt man af Historien kan erfare, enten da de Engelske eller Hamborgerne handlede paa Island, fordi de havde en langt større Afsætning, og førte en langt mere directe og udbredt Handel, end de Handlende i Kiøbenhavn, hvorfore og disse fremmede Nationer, saalænge de havde Frihed til at handle paa Landet, førte en meget fordeelagtigere Handel for samme, end den Kiøbenhavnske siden blev, uagtet de Fremmede dog maatte betale anseelige Afgiter af Handelen, som de Danske ikke funde staae ved. Ellers være det dog langt fra mig, at ville rose Indretningen ved Fortidens fremmede Nationers Handel paa Island, da man i den Tid aldrig tænkte paa Kiøbstædvæsen, eller ordentlige Kiøbstæders Oprettelse i Landet, skiønt det dog er fuldkommen nok bekiendt af trykte Bøger *), at de Engelskes Handel har været den fordeelagtigste, som Island nogensinde har havt, siden det, i den saa kaldte Sturlunga-Tid og førte Dod, ganske mistede sin egen active Handel. De berømmelige Danske Konger, Christian den 4de og flere, for Souverainiteten, havde andet at tænke paa

*) See, blant flere, Prof. J. F. W. Schlegels statistiske Beskrivelse af de fornemste europ. Stater. Kiøbenhavn 1793. 1 Deel, Pag. 318.

paa end Islands Opkomst; de bleve og tildeels, formedelst de vanskelige Tider, nødsagede til, saa at sige, at sælge Landet, for at faae nogen Penge. Samme gav og uden Tvivl den første Anledning til Tilladelsen at indføre Brændeviin i Island, denne for de nordiske Nationer saa ødelæggende Gift.

Forfatterens Angivelse Side 18. om at Priserne paa Strømper havde, som det hedder, i nogle af de første Frihandelens Aar paa nogle Steder i Island steget næsten til det Dobbelte imod den bestemte Priis i den forrige Handels Tid, kan alle Indbyggernes Contraboger i alle de 6 Sysseler i Nord- og Øster-Amtet godtgiøre, at henhøre til een af de groveste og ublueste Usandheder. Ikke engang Prisen paa Enkeltbaands- eller Pulsstrømperne, der efter Taxten af 1776 dog var 9½ ß. for Parret, og som ellers er den eneste Uldenvare, hvis Priis kan siges at være bleven noget høiere under Frihandelen, skal nogensinde kunne godtgiøres at have naaet 12 ß. Parret overhoved, eller det ene Par i det andet beregnet, i alle de Aar, den saa kaldte Frihandel har varet i Nord- og Øster-Amtet. Prisen paa Dobbeltbaands-Strømperne har endog immer været ringere, end under de forrige Handeler, da de bedste af dette Slags Strømper endogsaa bleve betalte med 27 til 36 ß., isteden for at den høieste Priis, som nogle enkelte Par af Dobbeltbaands-Strømper vides at være blevne betalte med paa Handelsstederne i dette Amt, siden nærværende Handel begyndte, har været 24 til 26 ß.; men nu i de seneste Aaringer næsten aldrig over 18 ß. for Parret, mange endog under eller for 14 à 16 ß.

Dette

Dette var da endnu en Prøve paa Forfatterens Efterretlighed og Sanddruheds-Kierlighed.

Naar Forfatteren Pag. 19. beretter, at der iblandt de herfra affendte Dobbeltbaands-Strømper har en stor Deel ikkun været Enkeltbaands, saa kan man, hvor ofte Forfatteren end gribes i Usandhed, dog have nogen Aarsag til at troe, at han heri kan sige sandt. Intet var ellers lettere for Kiøbmændene og Handelsbetienterne i den forrige Kongelige Handels Tid, og intet er heller i sig selv lettere for en nogenledes erfaren og øvet i den islandske Strømpehandel, end at kiende Dobbeltbaands- fra Enkeltbaands-Hoser. Under bemeldte Handel blev det og nøie paaseet, at ingen Understæb skulde i denne Henseende kunne finde Sted. Men heri maa man tilstaae, at de fleste, og maaskee alle af Kiøbmændene og deres Factorer have, lige siden nærværende Handel begyndte, aldeles ikke været strenge, og næsten aldrig ladet sig være magtpaaliggende, at eftersee, om Strømperne vare forarbeidede af enkelt eller dobbelt Traad, ladende sig allene nøie med, naar Strømperne have den sædvanlige udvortes Udseende, som andre gode og almindelig antagne Dobbeltbaands-Strømper, ja endog iblandt udtrykkelig og offentlig i Kramboderne erklærende, at dette kunde være nok, endskiønt Traaden i Strømperne allene var enkelt, hvisaarsage man og her har mange Erfarings-Beviis paa, at Handelsførerne have antaget dette Slags Enkeltbaands-Strømper for den samme Priis, som andre Dobbeltbaands-Strømper, nemlig 16 og 18 ß., endskiønt Indbyg-

byggerne have i Forveien frivillig bekiendt, at Traaden i Strømperne ikkun var enkelt. Det er eiendogsaa baade mig og flere her i Østfords Syssel fuldkommen bekiendt, at Kiøbmand Kyhns Handelsbetientere her endog have ansporet Indbyggerne til at lægge sig efter og optage den omtmeldte Fabrikation af Enkeltbaands-Strømper, som i Størrelse og udvortes i Øinene faldende Udseende lignede og kunde tages for Dobbeltbaands-Strømper, da det har ladet til, som Hr. Kyhn aldrig kunde faae for meget herfra af Enkeltbaands-Strømper, og at han ansaae det for tienligst, at al den islandske Uld blev anvendt, eller rettere sagt, misbrugt og spildt til denne Fabrikation. Derimod er nærværende Forfatter, skiønt ufeilbar een af Hr. Kyhns Bundsforvandte og Deeltager i den islandske Handel, imod Forarbeidelsen af Enkeltbaands-Strømper, hvilken han og uden Tvivl har Ret i at ønske meget formindsket, om ikke maaskee just aldeles afskaffet. Men slig kan allene staae til at bevirke ved en retskaffen og fordeelagtig Handel.

Skulde de islandske Kiøbmænd ellers ville indføre Fabrikation af saadanne Strømper i Island, som forarbeides paa Færøerne, hvilket de dog ikke endnu vides at have giort, eller ladet blive almindelig bekiendt her i Amtet, saa maatte de, især i Betragtning af de Priser, de sætte paa deres her indførende og udsælgende Varer, i det mindste betale disse Strømper i Island med ligesaa høie Priser, som de betales med under nærværende Kongelige Handel paa Færøe; efter Forordningen af 13 August 1790. Men deri veed jeg, at

der

der har feilet meget paa de islandske Kiøbmænds Side, og det allene er Aarsagen til, at de ikke have kunnet eller fremdeles kunde vente at faae dette Slags Strømper forarbeidede her. Det samme maa og gielde om Forfatterens Hestedækkener, hvis Priis jeg dog ikke har hørt, og hvoraf Kiøbmændene her ikke heller vides at have opsendt nogen Prøver til Handelsstederne her i Norder-Amtet.

At ligesaa fine og smukke Dobbeltbaands-Strømper, som de Jydske, og tillige langt stærkere, meget let kunde skaffes i Island, derom kan ikke haves den allermindste Tvivl, da det kunde beviises med mange Exempler, at saadanne Strømper endog tildeels forarbeides her af enkelte Familier, og at dette Slags Strømper fra Island endog ere begierlige i Kiøbenhavn af de Mænd, der først have lært at kiende dem. Men Kiøbmændene have endnu aldeles ikke opmuntret til denne Strømpe-Fabrikation her i Landet, eller giort det bekiendt, at de vilde indføre samme som en Artikel i Handelen, og betale samme med passelige og billige Priser. De bestille allene nogle faa Par af disse Strømper hos enkelte Mænd i Landet, for, som de sige, blot at bortskienke samme til deres Venner i Kiøbenhavn. — Formodentlig ansee de dem da for bedre til denne Brug, end de jydske Strømper. — Hvad der saaledes er erindret om de fine Strømper, maa og gielde om fine Fingre-Vanter. Dannelsen begriber enhver let, at Kiøbmændene kunde faae saaledes, som de selv maatte ønske den, naar de allene vilde bekoste opsendte til deres Handels-Factorier her

nogle

nogle faa Modeller, hvortil de endog, for at spare paa Omkostningerne, kunde bruge Kardusspapiir. Men dette, og alt andet til Næringernes Befordring, har deres Nidkierhed for den islandske Uld-Fabrikations Opkomst ikke endnu besindet sig paa at giøre.

Vanskeligheder har Garnspinderiet i Island rigtig nok fundet. Men disse have fornemmelig været de Handlende selv at tilskrive, og skulle letteligt have staaet til at hæve, dersom de, istedet for at søge at forhindre og forebygge Garnspinderiet, havde stræbt at opmuntre og befordre samme. Ikke førend efter at afgangne Conferenceraad Koefod var begyndt med at lade spinde og indkiøbe noget Garn her i Amtet for det Kongelige militaire Uldmanufacturs Regning, begyndte eller tænkte vore Kiøbmænd paa at kiøbe og antage noget af samme Garn i Handelen; da de ikke kunde taale, (hvilket af høibemeldte Conferenceraads Breve til mig er mig bekiendt) at dette Garn blev indkiøbt for Manufacturets Regning for høiere Priser, end Kiøbmændene vilde give. De klagede derfor over, og stræbte at faae dette Garnspinderie afskaffet, og med det samme den liden Arbeidsløn, som nogle af Indbyggerne derved kunde vinde, ligesom og de Penge, som dette Garn-Indkiøb forskaffede Landet. Vore Kiøbmænds — som dog have taget fuldkommen Betaling for Fragten af det til Manufacturet afsendte Garn — Veltænkenhed her mod Landet fremskinner da saa mege des klarere, som denne Forfatter endog tilstaaer, at Kiøbmændene selv ikke vidste at faae det liden Garn affat, som de

her

her indkiøbte, og ellers dog ikke kunde taale at fees indkiøbt for det Kongelige Uldmanufacturs Regning.

Deri har Forfatteren aldeles Ret, at det bør ansees som en stor Skade for Landet, naar meget af dets Uld sælges og udføres raa derfra, saavidt Landet taber derved Arbeidslønnen, ifald denne, efter de Priser, Kiøbmændene her sætte paa Uldengodset, ellers kunde ansees at være nogen. Men, da det Uld-Forraad, som Landet frembringer, naar Faareavlingen lykkes, og Faarenes Antal, i haarde Aar, ikke alt for stærk formindskes, immer vil blive større, end Indbyggerne kan overkomme at forarbeide, naar al denne Uld, efter Kiøbmændenes Ønsker og Villie, til Landets Tab og Skade, uophørlig skulde blive anvendt og opstrikket alene til de grove Dobbelt- og Enkeltbaands-Strømper, ligesom og da der ved dette Arbeide er i nærværende Forfatning ikke det tørre Brød at fortiene for Indbyggerne; saa bliver Udførselen af noget af Landets raa Uld under saadanne Omstændigheder et nødvendigt Onde, som bør skrives paa Handelens Regning.

Istedet for, at laste den islandske Uld for Laadden, eller de lange stive Haar, (der ellers tildeels kan tiene istedet for Kameelgarn, og de Angorske Gedehaar) som voxe oven paa den fine Uld, havde Forfatteren giort meget bedre og kiøbmandsmæssigere i, at erkyndige sig og meddele Underretning om, hvorledes dette Striehaar, som ellers let lader sig skille og trække fra Ulden, best kunde anvendes til den største Nytte for Landet og Handelen, da det vel ikke

kunde feile, at der i Kiøbenhavn maatte kunne udfindes en tienligere og fordeelagtigere Brug og Anvendelse af samme, end til Forfatterens Hestedækkener, da den endog til Landets egen Brug anvendes fordeelagtigere.

Det maae billig undskyldes hos denne Forfatter, at han ved sit Raisonnement Pag. 23—24 saa meget har blottet sine utilstrækkelige Indsigter til at kunne skrive om Præsternes Indkomster, og Tiendevæsenet i Island, disse ligesaa vigtige, som ofte og meget omtvistede Materier. Det er ellers langt fra, at jeg vilde paatage mig at bestride det islandske Tiendevæsens Godhed og Passelighed i alle Dele, skiønt det dog er vist, at det maatte synes at have en gyldig Præsumtion for sig, da Regieringen har i Aarhundrede aldrig fundet for godt at forandre den islandske Tiendemaade efter den Norske, hvilket de mange oplyste danske Lehns- og Stiftamtmænd, som Landet har havt, dog kunde formodes at have villet foreslaae og foranledige, saafremt de havde anseet samme nyttigere og passeligere for Landet, end dets ældgamle Tiendemaade. Forordningen, eller rettere Reglementet af 17de Julii 1782 indeholder ikke de vigtigste og udførligste Bestemmelser om Offer til Præsterne i Island, som et seenere Kongel. Rescript af 4 Junii 1790 (hvilket Forfatteren formodentlig ikke har kiendt) nøiere har fastsat og foreskrevet. Imidlertid har Forfatteren paa dette Sted glemt ogsaa at opregne de handlende Kiøbmænd og deres Folk, som Reglementet af 17de Julii 1782, saavelsom det forbemeldte Kongl. Rescript dog tillige

 nævner.

nævner. Dog, denne Urigtighed kan gierne skienkes Forfatteren; nok, at han dog i det Væsentlige tildeels har Ret, og at det maa tilstaaes, at de fleste islandske Præsters Levebrød og Indkomster ere, desværre! alt for ringe og usle, efter at de ved Reformationen saa meget bleve beklippede, og Lehnsmændene, i Kongens Navn, toge Klostrenes og de geistlige Gødser under sig, men afstode og bestemte siden saa lidet til Oplysningens Befordring og de offentlige Læreres Underholdning, paa det at Lehnsmændenes Forlehninger skulde kunne blive desto federe. Det maatte derfor blive en nødvendig Følge, at endeel af Landets, endda i vore Tider unødvendig mange, Præster bekom en langt mindre Løn, end de kunde blive vel holdne ved. Men dette uagtet er det ogsaa unægteligt, at den monopoliske og ufrie Handel ikke heller har giort lidet, men snarere meget, til at udarme Præsterne, ligesaavelsom Almuen, og andre, og derfor tillige mest under nærværende Handel, som den ufordeelagtigste og mest trykkende af alle, som Landet har havt at kæmpe med. Intet er begribeligere, end at den Handel, som er trykkende og tabefuld for Almuen, so og ligeledes maa være det for Præsterne, som maae drive al den samme Handel med Kiøbmændene, som Bonden og alle andre Huusfædre i Landet, og det saa meget mere for Præsterne, end for Bonden i Almindelighed, som hine, formedelst deres større Jordbrug og Huusholdning paa de dem tillagte Gaarde, deels behøve at kiøbe mere af Varer hos Kiøbmændene, og deels — da Præsternes, endskiønt ringe, Indkomster ydes for

det

det meste i Varer, eller Natural-Afgivter — have flere Varer at sælge i Handelen, end de fleste Bønder. Blot de Handlendes Pengemangel, eller Nægtelse, er allene fuldkommen nok til at giøre Præsternes ellers noksom ynkværdige Kaar i høieste Grad trykkende. — Det samme gielder og fuldkommen om Landoplysnings-Selskabet. Intet er sandfærdigere, intet beviisligere, end at Pengemangelen var den største og almindeligste Undskyldning, som Mængden overalt fremkom med, for at kunne indgaae i dette Selskab, da dets Indbydelse desangaaende circulerede i Landet. Derimod tilbød mangfoldige at ville tegne sig for og erlægge det fastsatte aarlige Indskud, ifald samme maatte svares i Varer, eller Lemmerne kunde for disse anskaffes Penge. Dette skede nu allerede længe førend Selskabets Bøger begyndte at udgaae, ja endogsaa førend det var begyndt med at lade nogen Bog trykke, og ingen følgelig endda kunde vide, hvilke Bøger der først skulde udkomme, da det saaledes ikke heller var mueligt, at nogen end kunde fatte Afskye eller Ulyst for de Bøger, som ingen end kiendte. I øvrigt kan denne Ulyst dog mindst synes at have fundet Sted i Henseende til de af Selskabet udgivne og af den saavel af Selskabet, som Island, saa udmærket fortiente Laugmand Stephensen forfattede Tidender for 1795, eller den i samme udgivne korte Underretning om den mærkværdige franske Revolution, da disse Tidender have tvertimod faaet det almindeligste og største Bifald af de Bøger, Selskabet udgav for 1795. Det er derfor ikke mindre latterligt, end fornuftstridigt,

digt, naar Forfatteren, som ellers i al den Tid, han dog skriver om, har opholdt sig i Kiøbenhavn, Pag. 24 fortæller, at Almuens Utilfredshed med endeel af Selskabets udgivne Bøger har været den sande Aarsag til, at Indbyggerne ikke vilde indgaae i Selskabet. Forfatteren har her saandelig, imod sin Hensigt og Villie, forestillet den islandske Almue langt klogere, end han selv enten ønsker, eller den naturligviis kan blive; den skulde nemlig, inden Bøgerne nogensinde bleve til, have været i Stand til at forudsige og bedømme deres Indhold, for at yttre den Utilfredshed dermed, som Forfatteren angiver existent, inden Almuen kunde faae Bøgerne at see eller læse. Den havde desuden, allerede længe forend Bøgerne udkom, overalt angivet og besværet sig over Pengenægtelsen af de Handlende, som en uovervindelig Forhindring at kunne indgaae i Selskabet. Sandt nok, Forfatteren kan længe nok benægte disse saavelsom saa mange andre Sandheder, og besidde Hovmod og Frekhed nok til at paastaae, at hans ene, skiønt ukyndigs og fraværendes Udsigende, eller blotte Angivelse, skal gielde mere end alle islandske Embedsmænds Vidnesbyrd, som ved hver Kirke, og paa hvert Ting, hvor Selskabets Indbydelse blev oplæst, og Sognebønderne opmuntrede til at lade sig tegne for et lidet aarligt Indskud, have, til Svar derpaa, maattet høre alt for meget af hiin Pengenægtelses uforsvarlige Bejamrelse og Besværinger, og deraf flydende Undskyldninger at kunne indgaae i Selskabet; Undskyldninger, som ellers — formedelst den Handels vedvarende og immer mere

og

og mere trykkende Pengemangel og Mægtelse — ere paa nye begyndte at anbringes af mange af Selskabets Lemmer, som i næstafvigte Aar have af denne Aarsag allerede udsagt sig igien af Selskabet, der saaledes, blot ved de af de Handlendes enten Afmægtighed, eller Uvillie, eller og begge Delene, flydende skadelige Virkninger, staaer Fare for at undergaae. Men herom, saavelsom og om Almuens store og almindelige Misfornøielse over nærværende Handels-Forfatning, behøve Landets Embedsmænds og Øvrigheds Erklæringer og Forestillinger ingenlunde allene at høres. Den ønsker intet heller, end at Regieringen vilde allernaadigst finde for godt, at lade Tingene fuldstændig og ordentlig underføge, og Almuen selv i Landet forhøre af ædle, indsigtsfulde og uvedkommende danske Mænd, som Hans Majestæt selv maatte allernaadigst finde for godt at udnævne, og den tør af Kongens retfærdige Naade allerunderdanigst haabe, at see dette Ønske opfyldt.

Forinden den lidtskiønnende Forfatter kunde foreslaae og fordre af Island, at det skulde oprette det Slags Selskaber, som han Pag. 25 omtaler, og hvis Mangel hans Uædelsind bebreider Landet, burde han i det mindste have anført et Beviis paa, at noget Land i Verden, under lige Omstændigheder, og den samme Vindskibeligheds og Næringers Undertrykkelse ved udelukkende Handels-Indretninger, som Island i Aarhundrede har sukket og bukket under, havde fremviist Exempel paa slige Selskabers Oprettelse hos sig. Forfatteren er dog formodentlig ikke vidende om, hvor

hvor gammelt selv det Kongelige Landhuusholdnings Selskab i Kiøbenhavn er, og at det Slags Selskabers Oprettelse i Norge dog er endeel yngre. Hvor kunde han da være saa uskiønsom, saa tidlig, og i nærværende Omstændigheder, at fremkomme med hiin utidige Fordring imod Island! Havde dette Land først i en saa lang Tid, som Danmark og Norge, nydt en velgiørende og blomstrende Handel og Handelsfrihed, havde det kun i et heelt eller halvt Aarhundrede eiet selv nogle saadanne Kiøbmænd, som hine Riger, skulde han ufeilbar allerede have seet sit Ønske, eller rettere sagt, endnu utidige Forslag opfyldt.

Hvad Forfatteren først paa Pag. 26 atter anfører om Kiøbmændenes, endog efter hans egen Opgivelse, aldeles utilstrækkelige Penge-Indførsel, og de deraf flydende ligesaa almindelige som fuldkommen bekiendte, og endog af nogle Factorers egne skrivtelige Erklæringer, beviislige Klager over de Handlendes Pengenægtelser, er foran tilstrækkelig besvaret.

Meget begribeligt er det, at Forfatteren paa samme Side ikke heller har kunnet fordrage, at der allerunderdanigst er ansøgt om Indskrænkning i den tiltagende skadelige Brændeviins-Indførsel i Island; thi han kunde letteligt calculere, at ham og hans Medbrødre maatte derved fragaae omtrent 100 Procent ved Udsalget af den Brændeviin, de føre hertil, foruden Fordelen ved Udsalg i Kiøbenhavn af de Varer, som de igien indhandle for Brændevinen her i Landet; en Fordeel, som paa nogle Udførsels-Artikler fra dette Amt ogsaa imellem har giort henved 100 Procent.

Saa kort som Forfatteren ellers, paa neppe een Side, har udført denne vigtige Post, forekommer der dog allene i samme intet mindre end trende deels aabenbare og deels uforskammede Usandheder:

1) Anseer Forfatteren det som urimeligt, at Brændeviin kunde om Vinteren blive udpranget af de Handlende i Island, ifald der blev indført meere deraf til Landet, end forhen. Men derfor er det dog ikke blevet nægtet, at denne Brændeviin jo kunde opgaae, og blive udsolgt til Indbyggerne; og hvi skulde de Handlende da ikke kunne udprange den? Naar en stor, om ikke den største Deel af den hertil indførte Brændeviin bliver af de Handlende udsolgt til Almuen i $\frac{1}{8}$, $\frac{1}{16}$, ja, efter en Handelsfactors ihændehavende skrivtlige Erklæring, endog i $\frac{1}{32}$ Potter, for at udbringe en Pot Brændeviin fra 32 til omtrent 48 ß., saa overlader jeg til enhver Uinteresseret at bedømme, om dette ikke rettelig kan kaldes at udprange Brændeviin.

"Brændeviin," siger Forfatteren, "til Maade er vist nok godt, ligesom enhver anden Ting kan være, og for Islænderne, som spise megen haard Fisk, er Brændeviin, til Maade brugt, uden Tvivl godt." Vel mueligt, naar de Handlende i Island udsolgte efter Recepter Brændeviin, ligesom Apothekerne Medicin, i Unze- og Draabetal. Forresten har Forfatteren vel ligesaa lidet læst Dr. Buchhavs kronede Priisskrivt om Brændeviin, som findes i Landhuusholdnings Selskabets Skrivters 4de Deel, som han har eftertænkt, eller og maaskee ikke vidst, at saavel hans

som

som Islændernes gamle Forfædre ikke engang kiendte Brændeviin, og dog ikke desmindre besadde en stærkere Helbred, vare sundere, og vidste af færre Sygdomme at sige, end deres Efterkommere, som nu drikke Brændeviin. Naar man siger, at Islænderne spise megen, eller leve for det meste af haard Fisk, saa viser man derved, at man kun lidet kiender Island og dets Huusholdningsvæsen. Den største Deel af Islands Indbyggere lever for det meste af Melkemad, og kun mindst af Fisk, fornemmelig i Nord- og Øster-Amtet; danske Kornvarer, og Landets eget Kiød, ere, næst Melken, deres fornemste Fødemidler.

2) Siger Forfatteren, at ingen af de Handlende fra Kiøbenhavn har indført Brændeviin i store Partier, hvoraf Meningen maa være, at ingen af de paa Island handlende Kiøbmænd i Kiøbenhavn har opsendt til deres Handelssteder her et større Qvantum af Brændeviin, end under de forrige, eller især den sidste Kongelige Handel. Dette er nu, hvad Nord- og Øster-Amtet angaaer, og dog end mere, efter Beretninger, i Hensigt til Sønder- og Vester-Amterne, en aabenbare Usandfærdighed. Det er bekiendt nok, at de 7 Kiøbmænd, som under denne Frihandel handle og have handlet paa 7 Handelssteder i Nord- og Øster-Amtet, ere alle bosiddende, og have giort deres Udredninger fra Kiøbenhavn, da ingen Tilførsel til noget Handelssted i dette Amt er skeet directe fra Holsteen eller andre Steder. Ikke desmindre skal dog Cargaison-Listerne immer kunne bevise, at nogle af disse Handlende have opsendt betydelig

større Partier af Brændeviin til disse Handelssteder, end under de forrige, og især under den for Kongelig Regning sidst førte Handel, der ellers, til Landets sande Bedste, for endeel indskrænkede de da i Landet boesiddende Kiøbmænds aarlige Brændeviins Reqvisitioner. Sandheden heraf, og tillige Usandheden i det, Forfatteren i denne Henseende har angivet, kan bedst skiønnes af følgende Fortegnelse over Brændeviinens Indførsel til nogle af Handelsstederne i dette Amt saavel under de forrige Handler, efter den Beregning Nr. 1., som følger med Bilagene til Handels-Forordningen, som og tillige i næstafvigte Aar, efter derom til Amtet indkomne Angivelser:

	Indført Brændeviin aarligen.	
	Efter Bilage med Handels-Forordningen.	Efter Angivelser 1796.
Til Oefiord . .	42 Tønder	114 Tønder
— Hofsos . .	47 —	74 —
— Rødefiord . .	34 —	58 —
— Vapnefiord .	21 —	28 —
	144 Tønder.	274 Tønder.

Heraf sees da, at der til disse 4 Handelssteder i Amtet ere i afvigte Aar indførte 130 Tønder mere, eller næsten et dobbelt større Qvantum af Brændeviin, end under de forrige Handler. Beregnes nu hver Pot af denne her udsolgte Brændeviin til 28 ß. — skiønt den for en stor Deel er bleven solgt for 32 ß. — saa løbe forbemeldte 130 Tønder til den Sum

4550

4550 Rdlr., hvilke dette fattige Amt saaledes har tabt og udgivet mere, blot for denne ene Overflødigheds Artikel, Brændeviinen, end det forhen har forsat i samme. Naar herhos bringes i Anslag, hvor langt større et Qvantum Amtet nu har maattet udrede af sine Varer for denne skadelige Brændeviin, end under de forrige Handler, formedelst den ringere Priis, Indbyggernes Varer ere blevne antagne for under nærværende Handel, imod den saa meget opsatte Brændeviin, vil den tabte Sum paa denne ene Post komme til at udgiøre henved dobbelt mere. Enhver skiønner da let, hvor udarmende og ødelæggende denne Handel ogsaa i denne Post maa være.

En skammelig Usandhed, ja Løgn, er det, naar Forfatteren 3) ang'ver: at det med mange Vidner kan bevises, at de fleste Øvrighedspersoner i Island have været ofte beruſede af Drik, naar de har været paa Handelsstederne. Denne lumpne og for enhver Øvrighedsperson i Island saa fornærmende Angivelse, som aldrig skal kunne godtgiøres om 10 af 200 Embedsmænd i Island, opfordres Forfatteren til lovformelig at bevise. I vidrig Fald henviises han til N.L. 6—21—7, for der at læse sin egen Characteer.

Istedet for Forfatterens mislykkede Vittighed, som han Pag. 27. har spildt paa den af ham saa kaldte Sammenligning i Ansøgningen imellem den forrige og nærværende Enehandels skadelige og udarmende Følger for Landets Indbyggere, havde det rit-

kom-

kommet ham, at vise og godtgiøre, hvori den ommeldte Sammenligning var ugrundet. Men da dette maatte naturligviis overgaae Forfatterens Evner, har han været nødt til at sige intet.

Det har ikke været en enkelt Gang, men adskillige Gange, og paa flere Handelssteder, at den Ungviin, de Handlende have havt at sælge til Kirkerne, og andre, har været suur, grumset og bedærvet, og hvortil Aarsagen ikke alletider har været, at Vinener gaaet i Arbeide, skiønt dette dog kun er en liden Undskyldning, da Handelsbetienterne her i Landet ikke heller have Anstalter til, eller forstaae rigtig at klare Viin. Om denne bedærvede Viin haves mange Beviis og Vidner i Landet, og kan desuden ikke nægtes af vedkommende Handelsbetiente, som selv, endog skrivtlig, have tilstaaet og yttret enten forstilt eller virkelig Misfornøielse over den dem tilsendte bedærvede Viin. I dette og flere saadanne Tilfælde er det et meget slet Forsvar for den Kiøbmand, som har forpligtet sig til at forsyne det ham overdragne Handelssted tilstrækkelig og med gode Varer, at Indbyggerne kunde kiøbe og hente dem en 20 à 30 Mile længer borte paa andre Handelssteder. Denne Undskyldning maatte i alle Tilfælde blive tilstrækkelig for vedkommende Kiøbmand, til at forsvare al tænkelig Mangel og Forsømmelse af hans Pligter, at forsyne sin Handel. Den lumpne Usandfærdighed, som Forfatteren, ligesaa lidet som andre, nogensinde kan blive i Stand til at godtgiøre, at Indbyggerne, og allermindst Præster og Kirkeværger, ofte komme Viin paa

løse-

løselig udskyllede Træer, hvori de have giemt deres Blanda, saavelsom Brændeviin paa Bimpler, som de have ført Tran i, til Handelsstederne, er foran erindret. At der til nogle Handelssteder i dette Amt ogsaa er bleven opsendt ubrugeligt og kolskiørt Jern, næsten aldeles unyttige Bragbræder og Lægter, samt af Orme og Insekter ordentlig opfyldte Rug og Erter, er ligeledes en notorisk Sandhed, paa hvilken der haves tilstrækkelige Beviis.

At Priserne paa nogle Varesorter endogsaa paa Handelsstederne i Nord- og Øster-Amtet (hvor Priserne dog bestandig have været monopoliske, og ingen Concurrence nogensinde har fundet Sted) vare noget fordeelagtigere i nogle af de første Aar af denne Frihandels Periode, end siden, er ingensteds blevet nægtet, men snarere tydelig tilkiendegivet i Landets Ansøgning, som melder, at Handelen ved sin monopoliske Gang er, saa at sige, aarlig bleven mere og mere undstaaelig for Landet. Men dette beviser ingenlunde, at disse ellers for superque høie og trykkende Priser ikke endnu kunde og burde have været en god Deel lettere, under en fornøden og ordentlig Handels-Concurrence, især i Forhold til de Priser, som de Handlende have givet for dette Amts Udførsels- eller Retour-Varer. Derimod beviser denne Omstændighed allerbedst, hvad der tillige sandfærdig er blevet foredraget i Landets Ansøgning, at Priserne saavel paa de ind- som udførende Varer ere aarlig blevne mere og mere trykkende og udarmende for Landets Indbyggere, og have ingenlunde været svarende til Vareues

kenes Indkiøbs- og Udsalgs-Priser paa de udenlandske Markeder. Her maae jeg ellers ogsaa bemærke, at 5 Rdlr. dog har været den allerringeste Priis, som en Tønde Meel eller Rug, af dog ellers undertiden meget maadelig og slet Bonitet, nogensinde har kunnet erholdes for hos Kiøbmændene her i Amtet i alle de Aar, nærværende Frihandel har varet, hvoraf adskillige dog have været frugtbare paa Korn i Danmark, og Priserne paa Korn saavel der som omkring Østersøen temmelig slette. Denne Priis er og den ringeste paa Rug, og 5½ Rdlr. paa en Tønde eller 10 Lispund Rugmeel, som disse Artikler endnu i denne Sommer kunde erholdes for ved noget af Handelsstederne her i Amtet, uagtet Kiøbmændene dog skal have indkiøbt deres hertil i Aar indførte Rug for 12 til 15 Mark Tønden, og uanseet de dog ikke endnu betale nogen af de her faldende Retour-Varer bedre end i de sidste henfarne Aaringer, hvorvel adskillige af disse Varer, som Kiød, Tælle, Tran, have i sidstleden Vinter været i meget høie Priser i Kiøbenhavn, saa de tildeels have givet Kiøbmændene over 100 Procent Avance. Og over noget Tab ved Forhandlingen af det her indhandlende og af Kiøbmændene saa slet betalte Uldengods kunde de nok, i det Hele, ikke føre nogen grundede Klager, saa meget mindre, som de ved Uldengodset have tvertimod de allerfleste Aar vundet, og det undertiden ikke ubetydeligt. Men det er nu saa en Skik, at den islandske Handel skal af vore Kiøbmænd udraabes for ruinerende og tabefuld, naar den endsogsaa, i det mindste een Gang, og ellers underti-

den

den to Gange om Aaret, indbringer 50 Procent; da 100 Procent, og derover, synes ellers for det meste at være det Maal, som Kiøbmændene sigte til ved Bestemmelsen af Priserne paa deres her følgende Varer, endog uden Hensyn til, eller uden derved at ville tage i Betragtning den Fordeel, de kunde have ved Forhandlingen paa de udenlandske Markeder af de her indkiøbte Retour-Varer, paa hvilke der atter undertiden vindes andre 100 Procent af en og den samme Capital.

At de Kiøbmænd, som handle paa Handels-Factorierne i Nord- og Øster-Amtet, ere alle bosiddende i Kiøbenhavn, og ingen i Holsteen eller Norge, er tilforn blevet erindret. Forfatterens Vittighed i denne Henseende Pag. 29. bliver altsaa, hvad Nord- og Øster-Amtet angaaer, aldeles spildt. Naar Forfatteren samme Side anmærker, at Correspondence mellem Island og andre Lande, eller — som jeg formoder, Forfatteren mener — Danmark og Norge, kun kan føres 1 à 2 Gange om Aaret, maatte man spørge ham, hvilke uovervindelige Hindringer Naturen har lagt i Veien for denne Correspondence endog over dobbelt saa ofte om Aaret? Kan han nægte, at Havet eller Farvandet mellem Island og Norge, saavelsom flere europæiske Lande, er i Almindelighed fuldkommen seilbart endog i mere end 6 til 7 Maaneder af Aaret? Veed han ikke, eller har han glemt, at det — saa sielden det endda er blevet forsøgt — haves Exempler paa, at Skibe, i en Tid af 8 Uger eller mindre, have kunnet giøre en Reise og bringe

Ladninger frem og tilbage, endog imellem Kiøbenhavn og Nordlandet i Island.

Den Beskyldning, som Forfatteren Pag. 30 giør Landets Indbyggere, hvorved dog formodentlig allene bør forstaaes Sysselmændene, og andre af Postaabnerne i Landet, henhører til een af hans ublue og uforskammede Opdigtelser, der allene tiene til at vanære ham selv, saalænge han ikke lovgyldig afbeviser dem, hvortil han ellers i Vedkommende Navn opfordres, hvis han ikke vil anseés for den Mand, han i anden Fald maatte blive. Den skulde ellers ikke kiende nogle af de islandske Kiøbmænds Characteer og Fremgangsmaade under nærværende Handel, som kunde troe, at de ikke vilde have indgivet Klager og Besværinger i det mindste til vedkommende Collegium, (fra hvilket der dog ikke er fornummet noget til Klager af det Slags) hvis de havde bragt i Erfaring, at deres Breve vare af Postaabnerne her i Landet blevne opbrækkede, og de skulde, i saa Fald, ikke heller have været at fortænke for saadanne Klager.

Latterligt er det, naar Forfatteren paa samme Sted opholder sig over, at der i Landets Anføgning siges, at de islandske Kiøbmænd, der som stadige Borgere holde Dug og Disk i Kiøbenhavn, og allene Proforma føre Navn af Borgere i de islandske Kiøbstæder, ere at ansee som Island uvedkommende Personer, det er: hverken de selv for Landets Indbyggere, eller deres Midler som Island tilhørende. Mon ikke Forfatteren dog vilde ansee det for en Taabelighed, om Grønlænderne regnede Kongen af Danmark for

 Ind-

Indbyggere af Grønland, fordi han allene lader drive Handel paa dette Land? Eller om Indbyggerne paa Øen Java i Ostindien vilde ansee Kiøbmændene i Amsterdam, og alle de Midler og Skibe, Hollænderne besidde paa og sende til denne Øe, som tilhørende Øens egne Indbyggere? Ikke anderledes skulde dog Indbyggerne i Island raisonnere, ifald de vilde tilegne sig de paa Island handlende, men i Kiøbenhavn boesiddende Kiøbmænd tilligemed deres Effecter og Varelager her, saavelsom de Skibe, de bruge til Handelen. Skulde dog vel en saadan Raisonnement mere have undgaaet Daddel af denne Forfatter, der i sine Anmærkninger overalt saa meget har vanæret sit Hierte, sine Indsigter og sin Smag ved de ugrundede og uværdige Tanker, han deri har blottet om Island og dets Indbyggere?

Hvoraf veed Forfatteren Pag. 30 til 31, at kun meget faa af Landets Havne ere brugbare til Vinterleie for Skibe? Eller røber denne Sætning blot hans Uvidenhed, eller og hans Forsæt, at disrecommendere hos andre Handlende alle Havne i Island, som uskikkede til Vinterleie? Havde Forfatteren, førend han nedskrev denne Usandhed, villet være umaget med allene at læse Justitsraad Pontoppidans islandske Handels-Magazins 1 Deel Pag. 245—252, funde han dog have erfaret, at der blandt de 25 der opregnede islandske Havne (og hvor mange ere der ikke desuden?) anføres hele 13 som bekiendte Vinterhavne, foruden endeel af de øvrige, om hvilke Justitsraaden ikke har tordet nægte, eller afgiøre, at de ikke kunde

være

være sikkre til Vinterleie. Og nu alle de mange Havne rundt omkring Island, som ikke endnu ere fuldkommen bekiendte og undersøgte. Hvor mange brugelige Vinterhavne kunde der ogsaa ikke findes iblandt disse? I det mindste er Siglefiorden den 14de, som Justitsraad Pontoppidan ikke har anført, foruden endeel flere, som tildeels findes Oplysning om i Secretair Olavii Reise.

Af Forfatterens Raisonnement Pag. 31 om at Landets Indbyggere kunde selv slaae sig sammen, for at føre deres egen Handel, er det klart, at han enten virkelig ikke indseer, eller og vil synes ikke at indsee de Virkninger, som en undertrykkende og udarmende Monopol-Handel har anrettet, og nødvendig ikke har kunnet andet end anrette i et Land, der i henved 200 Aar har sukket under en saadan Handels-Aag, hvis Følger lærde og sagkyndige Mænd have forlængst ved offentlige Skrivter forklaret og beskrevet. Og ved hvem skulde Landet ellers saa pludselig kunne anfange at drive sin egen Handel, da det ikke længer besidder eller har nogen egentlig Handelsstand for sig selv, men har maattet see sig skilt ved samme, tilligemed fornødne Handelskundskaber, og Formue til at drive sin egen Handel, under den langvarige Monopol-Handels forkuende Indretninger? — Ved Embedsmændene i Landet (skiønt de saa havde Midler nok dertil, hvilket dog saa langt fra er Tilfældet, at de overhoved ere at ansee for fattigere, efter sin Stand, end Bonden) kunde denne Handel ikke drives, da det ikke kunde bestaae med deres Embeder, eller med deres

Pligter, som Embedsmænd; ja jeg har endog nogen Tvivl om, at det vilde blive at ansee for tienligt, eller som fuldkommen compatibelt med de verdslige Kongelige Betienteres (Stift-, Amt- og Sysselmænds) Embeds-Pligter, at de endogsaa vare Eiere af, eller kiøbte Actier i Handelen, især saalænge den ikke har faaet nogen fuldkommen Styrke, og er saa monopolisk som nu. Denne Handel skulde vel altsaa, efter Forfatterens Mening, drives af Bondestanden; thi alle Indbyggerne i Island kunde egentlig ikke henregnes uden enten til Betientere, eller Bønder). O! Hr. Forfatter! er det mueligt, at De for Alvor har kunnet tænke saaledes? Og nu end et lidet Spørgsmaal: Hvor skulde det ved Aarhundredes Monopol-Handel yderlig medtagne og udarmede Island tage Penge fra, til selv at kunne drive sin egen Handel til nogen Fuldkommenhed? Ikke alt Islands Jordegods, (om man end vilde bifalde Forfatterens tvetydige Forslag i denne Henseende) som tilhører private Eiere, skulde blive nær tilstrækkeligt til at bringe disse Penge tilveie, skiønt saa Regieringen eller Banken (hvilket dog meget kunde være at paatvivle) vilde laane Landet de ⅔ af det Beløb, som dette Jordegods, efter dets end værende ringe Værdie, kunde taxeres for. Flere Hindringer i Henseende til dette Forslag, hvilket Forfatteren ellers nok ikke havde fremkommet med, hvis han havde anseet det for saa let iværksætteligt, maae, for Vidtløftighedens Skyld, gaaes forbi, saasom, blandt andet, at de paa Landet handlende Kiøbmænd ere allerede i Besiddelse af de autoriserede Handelssteder, og

saa-

saaledes komme i Forkiøbet; ligesom og, at flere nye Handelssteders Oprettelse, som Handels-Forordningen af 13de Junii 1787 dog ikke allene formodede og tillod, men endog lovede Opmuntringer til, er ved seenere Love forbuden.

At der, som Forfatteren siger, ere mange Penge i Landet, og at endog Bønder kunde udlaane til en Kiøbmand 1000 Croner, og derefter i Proportion af andre Mynter, hører til den Massa af vitterlige Opdigtelser og Usandheder, som Forfatterens Anmærkninger ere saa fulde af, og som Erfaringen selv tilintetgior, i det samme den og beviser og erklærer det at være en skiændig og løgnagtig Paasagn, til en heel Nations Fornærmelse, naar den nædle Forfatter beskylder den for Ladhed, og at den ikke vil arbeide eller vove noget. Den arbeider og vover endog mere, end der med Billighed kunde ventes og fordres i dens nærværende Forfatning.

"Enhver Foranstaltning," siger Forfatteren Pag. 32, "hvoraf varig Nytte kan haabes og ventes, maa dog nok have Regler, hvorefter den kan styres; saa er det og med Frihandelen i Island." Disse Linier ere nok blandt de faa, om ellers ikke de eneste i Forfatterens Libelle, som kunne bestaae med Sandhed. Men den Sandhed, her ligger til Grund, strider ikke i nogen Maade imod Landets Ansøgning om Udvidelse i dets Handelsfrihed. Imidlertid seer man dog, at visse iblandt denne Tids Handlende paa Island kun ikke vilde lade denne Sandhed gielde, men paastaae, at der stedse skal giøres en Undtagelse fra samme, naar

det

det gielder om at bestemme deres egen Handlemaade med Indbyggerne i Landet.

Da Forfatteren, der baade efter Ryget og alt hvad man af hans anonymiske saa kaldte Oplysninger kan slutte, er een af denne Tids enevældige islandske Havne-Despoter, seer naturligviis ugierne, at fremmede Nationer skulle faae Tilladelse til at blive hans Medrivaler i Handelen, saa har han Pag. 33 og følgende grebet sig an, for at bestride den af Landet ansøgte Handelsfrihed, og fremstille derfor de Grunde, som han har været i Stand til at udtænke imod en udvidet Handelsfrihed i Island. Disse Grunde ere da: a) "at Landet, som han i Fredsaaringer siger bliver besøgt af 2 à 400 hollandske, franske og engelske Fiskerhukerter, vilde af disse blive oversvømmet med alle Slags, men for det meste unyttigt Kram;" og b) "at der i Landet, formedelst Mangel paa Forsvarsmidler, ikke kunde sættes Grændser i Handel eller Omgang for disse fremmede Nationer, og at de Uordener, som deraf vilde opkomme, ikke kunde forebygges." I Henseende til den første Indvending falder at erindre, at ingen nogensinde haver paatænkt eller forestilt sig, at Landet allene skulde blive forsynet med alt det Fornødne af de omtalte mange hundrede Fiskerhukerter, der dog tildeels meget gierne kunde tilføre Landet endeel Nødvendighedsvarer, saasom Fiskeredskaber, baade bedre og for lettere Priser end fra Kiøbenhavn, ligesaa Salt, som adskillige Gange ikke har været at bekomme under nærværende Handel hos de Handlende her i Amtet, ikke at nævne

de

de hos vore nu værende Handlende saa sieldne Penge, i Henseende til hvilke Forfatterens Bekymring Pag. 33 for Skibsrums Mangel i de fremmede Fisker-hukerter — om hvilke det Pag. 35 dog hedder, at de heist ville komme til at bringe noget af de mindst-rummelige Varer — ikke vilde behøve at finde Sted. I øvrigt har Forfatteren dog ikke villet, og formodes ikke heller at kunne nægte, at Landet, i Tilfælde af den ansøgte Handelsfriheds Tilstaaelse, jo ogsaa kunde vente at blive besøgt af ordentlige Handelsskibe baade fra England, Irland, Holland og flere europæiske Lande, saavel nu, som tilforn, da disse Nationer have fundet sin Regning ved, og derfor nødig saae sig betagen Frihed til at handle paa Island. Ligesom det og er bekiendt nok, at af al den Handel, som af andre Nationer haver været dreven paa Island, er den Engelske bleven erkiendt for den fordeelagtigste, ligesom igien den fra Kiøbenhavn stedse for den ufordeelagtigste og mest trykkende for Landet. Og nu Nordamerica, fra hvilken der til Island er en kortere Vei, end enten til Danmark eller Norge. Den Communication, som det af Historien er bekiendt, at der engang har været mellem Island og den ommeldte Verdensdeel, haaber jeg kan undskylde, at jeg vover at indstille det til en høiere Eftertanke og Bedømmelse af dem, som besidde Indsigter nok dertil i den store Verdens Handel, og ellers ikke have nogen Deel i den nærværende islandske Handel, om en Frihandels Aabnelse mellem Island og de frie nordamericanske Stater ikke kunde formodes at ville medføre

føre nogen fordeelagtige Virkninger saavel for Rigernes Handel i Almindelighed, som Islands i Særdeleshed, og om ikke dette Land kunde mueligt blive at ansee som et ikke ubeqvemt Sted til Oplag for den nordamericanske Handel.

"Fremmede, siger Forfatteren, ville oversvømme Landet med alle Slags, men for det meste Unyttigheds-Kram." Under dette alle Slags bør da vel ogsaa forstaaes Nødvendighedsvarer, paa hvilke der dog under nærværende Handel haves en langt større Mangel, end paa det af Forfatteren ommeldte Unyttigheds-Kram, som Landet ligefuldt kan blive oversvømmet af, om saa fremmede Nationer aldrig faae Tilladelse at handle paa Island. Forskiellen vilde allene blive, at Landet i dette sidste Tilfælde maa komme til at betale det fremmede Unyttigheds-Kram langt dyrere. Og føres da ikke dette Unyttigheds-Kram ved og fra fremmede Nationer ogsaa baade til Danmark og Norge? Skulde derfor Handelen mellem disse Riger og alle fremmede Nationer forbydes og ophæves? Og skulde den danske Regiering ikke ved viise og tienlige Love vide, efter Omstændighederne, at sætte Grændser for en saadan Handel ligesaavel i Island, som i andre sine Provindser?

Hvad angaaer Forfatterens anden Indvending imod den omsøgte Handelsfriheds Udvidelse, da er det en ligesaa unægtelig, som derhos beklagelig Sandhed, at Island er endnu uden alle vedbørlige Forsvars-Anstalter. Men have ikke alle andre Lande i Verden ogsaa engang været i samme Tilstand? Hvad

kan

kan berettige Forfatteren til denne Slutning: Fordi Island ikke endnu har nogen Forsvarsmidler imod fiendtligt Overfald, derfor kan og bør det og heller aldrig have, eller faae dem! Regieringen har saavel i de ældre som nyere Tider indseet denne store Mangel for Landet, og derfor havt i Sinde at afhielpe den. Men den udelukkende Handels Lænker have saavel i denne som saa mange andre Henseender været til Hinder for Landets Bedste. Det synes ellers saa meget mindre at kunne blive nogen rigtig Grund imod den ansøgte Handelsfrihed med fremmede Nationer, at Landet ikke endnu har nogen Forsvarsmidler, da Landets Sikkerhed i paakommende Tilfælde ligesaa fuldt maa ansees trængende til nogen ordentlige Forsvars-Anstalter, i hvilkensomhelst Handels-Indretning der saa end bliver anordnet for Island. Ja, de af Forfatteren selv Pag. 33–34 anførte Excesser og Uordener (som, skiønt han saa selv, tilligemed saa meget andet, kunde have opdigtet dem, dog unægtelig stedse kunne ansees som fuldkommen muelige, og det endog i en høiere Grad under den nærværende Udelukkelse af fremmede Nationers Handel paa Landet, end om disse blev forundt en naturlig Frihed til at handle med Landets Indbyggere) kunde tildeels fuldkommen tiene til at bevise den ommeldte Nødvendighed af Forsvars-Anstalter i Landet, endogsaa under enhver muelig Handels-Indretning. Man troer derfor at have Grund til at haabe, at vor viise og for sine Undersaatters Vel omhyggelige Regiering, der endog ikke har ladet Færøerne være aldeles blottede for

alle

alle Forsvars-Anstalter, vil ogsaa snart forskaffe Island de nødvendigste Hielpemidler til sin Sikkerhed imod muelige Fiendtligheders Udøvelse af fremmede Rigers Undersaatter, enten disse saa maatte drive Handel i Island eller ikke, da den berørte Mulighed synes stedse at være ligesaa stor, og næsten større, i dette, end i hiint Tilfælde; thi Handelen elsker og søger, i Følge sin Natur, Fred og Enighed, men skyer Vold og Urolligheder. Island kunde da og endelig haabe omsider at erholde en med dets Forfatning og locale Beskaffenhed passende militair Indretning, som ufeilbar i mere end een Henseende vilde blive nyttig for Landet. Vesteramtets brave og veltænkende Amtmand Vibe vilde, formedelst hans Indsigter ogsaa i Militair-Væsenet, fremfor alle andre bedst blive i Stand til at meddele en Plan til den for Islands locale Omstændigheder passeligste og tienligste National-Militses Indretning.

Pag. 37 lægger Forfatteren Øvrigheden i Island det til Last, at den, som han siger, er villig til at høre adskilligt Sladder af Almuen. Efter alle sunde Fortolknings Regler kan det, som Forfatteren her forstaaer ved Sladder, ikke forklares om andet, end Almuens Sukke og Besværinger over Handelens Aag og Undertrykkelser. Man begriber da let, hvorfor Øvrigheden i Landet burde, efter denne Forfatters Mening og Ønsker, have tilstoppet sine Øren for dette Slags Besværinger af Almuen.

For en lav og anstødelig Tænkemaade beskylder Forfatteren paa samme Side de Embedsmænd, som

have

have underſkrevet Islands almindelige Anſøgning, fordi de i ſamme have tilkiendegivet deres Beſlutning, at lade Anſøgningen offentlig udgive i Trykken.

Det ſkulde altſaa, efter denne Forfatters moralſke Grundſætninger, være en ſlet Tænkemaade, at Supplicanterne have, ved Anſøgningens Publicitet, villet være offentlig bekiendte ſaavel for deres Navne, ſom deres allerunderdanigſt fremførte Foreſtillinger og Klager over et heelt Lands Indbyggeres nværdige Undertrykkelſe ved en, tvertimod Hans Majeſtæts Henſigt og Villie, tvangfuld og monopoliſerende, og følgelig høiſt ufordeelagtig Handelsform; og anſtødeligt mener Forfatteren det, at der ved Publiciteten blev ſigtet til, at faae en for det Almindelige ſaa vigtig Sag paa det nøieſte oplyſt og underſøgt, førend nogen endelig Beſlutning i ſamme maatte komme til at blive fattet. Sandt er det, dette er ikke den ſorte Egennyttes eller den nidſke Bagvaſkelſes Fremgangsmaade, ſom kanſkee havde været mere efter denne anonymiſke Forfatters og de med ham Ligeſindedes Brug og Tænkemaade; ſandt, at han og de da vilde have kunnet undgaae den offentlige Blottelſe for et heelt oplyſt Publicum, af den ſkiændige Tænkemaade, ſom deres, i Anledning af Islands Anſøgnings offentlige Bekiendtgiørelſe, i Trykken udgivne Nidſkrivter, der ere opfyldte med de ublueſte og uſandfærdigſte Calumnier og Beſkyldninger og Løgn, og perſonlige Fornærmelſer imod et heelt Lands Indbyggere og Embedsmænd, nu ſaa fuldkommen kunde tiene til at lære Publicum at kiende, med det ſamme, ſom de tillige

nok-

nokſom beſtyrke den Sandhed: at man aldrig opbringes mere, end naar man føler, man har Uret, fornemmelig naar denne Uret bliver offentlig bekiendtgiort.

Saaledes har jeg da giennemgaaet diſſe ſaa kaldte Oplysninger og Anmærkninger over Islands almindelige Anſøgning til Kongen. Skulde jeg end, ved at anføre og tilbagedrive det Fornemſte (thi hvo kunde befrie det alt?) af de Uſandheder, grove, uſandfærdige og ubeviislige Beſkyldninger og ſkiæve Tanker, ſom Forfatteren har opfyldt ſine Anmærkninger med, findes at have brugt ſtørre Vidtløftighed, end Forfatteren og hans Arbeide kunde anſees at fortiene, tør jeg dog haabe, at det høiſtærede Publicum vil tilgive ſamme, i Betragtning af Islands vigtige Handels-Sag, ſom enhver ædel og retſkaffen Medborger ikke kan andet end ønſke ſat i det mueligſte Lys, og hvis af Landets Faders foranſtaltende retfærdige og upartiſke Underſøgning Island tillige allerunderdanigſt ønſker og haaber.

At det til Slutning har behaget Forfatteren at tage ſig ſelv til Rette ved den ufordeelagtige Dom, han har fundet for godt at fælde over min til Anſøgningen, paa Embedsvegne, afgivne allerunderdanigſte Erklæring, kan jeg ikke andet end undſkylde, da Erklæringen kunde naturligviis ikke være ham bedre tilpas, end Anſøgningen ſelv, i hvis af ham Pag. 9 i hans Anmærkninger omtalte Gruus og Mudder han formodentlig har fundet ſig at ſidde faſt. Ligeſom det og kunde ſynes troligt, at han ikke har ſeet ſig i Stand til afviſke ſig ſelv det Sliim, ſom han angiver at have fundet forbemeldte Erklæring bemænget med.

Bi-

B i l a g e.

Litr. A.

Bekiendtgiørelse af 30te Julii 1790.

Sosem eg í ómótmælanlegum Reikníngi skal géta sínt, at Verd á gelldum Saudum, eptir núverandi Kríngumstædum, og sovel þeim Prís, sem Kaupmenn nú selia sínar Kornvörur fyrir, sem og eirnig þeim, er bædi Ull og Ullargóts nú er í, og framvegis kann væntast ad verda, gétur ómøgulega minna setst,

enn Veturgl. Saudr í þid minnsta fyrir 11 à 12 Mørk
2 Vetur Ditto - - fyrir 15 à 16 —
og 3 à 4 Vetra Ditto - fyrir 17 à 18 —

svo vona eg, og vil, til þar med, eptir Møguleg-heitum, ad fyrirbyggia Alþydu Skada í því mér allraundugast tiltrúada Amti, hafa hana hérmed upphvatta til, ad enginn, undir fyrrgreindann Prís, selie Kaupmønnum í Haust sína Saudi, helldur, ef þeir ecki skyldu villia gefa þennann Prís, behalldi siálfir sínn Kiøti, samt Ull og Skinnum af Saudunum, og spari aptur ad inn-kaupa til sinnar Husholdníngar þær dýru Korn-vörur hiá Kaupmønnum; af hverium Alþyda

þarf

þarf því minna ad brúka, sem hún leggur meira til Búss sins af Slátrurs-Saudum. Og veit eg fyrir víst, ad sérhvör greindur Bóndi gétur af siálfum sér gjört þann Reikning, ad hanns Saudir kunna nú hiá Kaupmønnum ecki minna ad metast, enn eg hér hefi anfært, ad yfirvegudum bædi Korn-varanna Priis, og einkum því Gagni, sem Almugi gétur haft af, ad vinna siálfur sina Haust-Ull.

Denne Copie er ligelydende med den fra Norder- og Øster-Amtet mig tilsendte Bekiendtgiørelse af 30te Julii 1790

testerer

Jacobsen.

Litr. B.

Extract

af en Kongelig Resolution, dateret 8 Apr. 1782. indrykket i s. A. Laugtings-Acter for Island.

Hans Kongelig Majestæt har, ved at lade sig allerunderdanigst forestille Islands Huusholdnings Beskaffenhed og Mangler, allernaadigst befalet, at tilkiendegive Høistsammes Mishag over den islandske Almues uforsvnlige Udsalg til Handelen af de i Landet frembragte Fødevare, som de til deres egen Underholdning behøve, samt at Øvrigheden og

Be-

Betienterne i Landet ei allene paa bedst eragtende Maade foreholde Almuen de skadelige Følger af en saadan Uforsynlighed, men endog paa det alvorligste holde over, at saadant for Eftertiden kan vorde rettet.

Litr. C.

Extract

af den 3die §. i Placaten af 19 Apr. 1786 angaaende Providerings Indskrænkning for Island i den følgende Tid.

Vi vil med særdeles Velbehag ansee, at Indbyggerne i Island anvende deres yderste Kræfter til ved Flid og god Orden paa bedste Maade at benytte de Næringsmidler, som Landet selv frembyder, samt at komme igien tilbage til deres Forfædres Levemaade, hvorved udenlandske Fødevare vilde blive dem mere undværlige, og de selv sættes i Stand til, efter Kongens Villie og Ønske, at befordre deres eget Vel, og blive skikkede til at nyde bedre Vilkaar og Lykke.

Trykt hos N. Christensen.

